

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL X No. 1
25 DECEMBRIE 1929

În acest număr: *Va vorbi Ardealul...* de Octavian Goga; *Rugăciune, poezie* de D. Ciurezu; *Armata defensivă* de General Rășcanu; *Istorie și politică* de I. Lupaș; *Democratismul domnului Maniu de Anibal Teodorescu*; *Isus în România* de I. Agârbiceanu; *Naționali și țărăniști* de Alexandru Oteteleșanu; *Politica economică a partidului național-țărănist* de Th. Deleanu; *Centralizare sau descentralizare?* de Șt. Zeletin; *Elementul de baștină în Banat* de P. Nemoianu; *După stabilizare* de M. I. Kogălniceanu; *Problema funcționarilor* de P. G. Papacostea; *Pregătirea unității noastre naționale* de „Țara Noastră”; *Comercializarea Teatrelor Naționale* de Alexandru Ilodoș; *Cronica politiceii externe* de Virgil P. Râmniceanu; *Gazeta rimată: Metamorfoză* de Ion Supăratu; *Insemnări: Argumentul roșu, O lichidare, Democrația și nevoile școlii, Fostii funcționari maghiari, Diplomație democrată, Economii... economii... etc., etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA NO. 85

Ediția nr. 23	31	Sibiu
		II 166

64 PAGINI

UN

EXEMPLAR 10 LEI

Țara Noastră

Va vorbi Ardealul...

Un an abia și câte văluri, care de care mai colorate, au căzut de pe ochii lumii la noi... Câte realități crude au ieșit la iveală din ascunzișul lor! Câte minciuni cuvioase s'au transformat într'o grămadă de maculatură la poarta mulțimii păgubase...

În adevăr, ursitoarele dela Bădăcini i-au pregătit un rol ciudat d-lui Iuliu Maniu în istoria țării. Firavul locatar din palatul Cantacuzino va rămâne, sunt convins, încă multă vreme ancorat de memoria deaproapelui. Nimeni ca dânsul n'a stârnit munți de iluzii la opoziție și nimeni n'a plecat încă dela putere așa pe ușa din dos, cum se va evapora într'o bună dimineață actualul președinte al Consiliului. Ce se petrece aici de-un an de zile e o formidabilă farsă tragi-comică, pe urma căreia pocnesc și se sparg în gol ca niște baloane de bălciu nenumăratele așteptări mobilizate de demagogia flămândă în prima decadă a României unite. D. Iuliu Maniu e marele rectificator al opiniei publice. El le-a făcut, tot el le desface. Omul acesta a girat cu numele lui cea mai năstrușnică beție politică și tot el e autorul celei mai amare deșteptări din câte s'au văzut vreodată. O tristă dualitate... Ea face să se dea la fund definitiv cel care a practicat-o pe spinarea țării și-i asigură o necontestată celebritate.

Hecatomba de legende e atât de mare, încât nu știi unde să începi și unde să isprăvești, când ai încerca să înselezi bilanțul guvernării actuale.

Să scormonim oare psihologia măselor, care un deceniu au fost metodic intoxicate cu făgăduinți subversive, ca să vedem cât de radical s'au tămăduit azi? Reamintiți-vă adunarea dela Alba-Iulia din anul trecut, când bieții țărani exaltați își înghetaseră un idol din efigia placidă a avocatului dela Blaj, și duceți-vă acum ori unde vreți pe ori-ce prisă dela țară, să ascultați ce zic desmeteciții din umbra sa-

telor! Ce s'a ales din aureola ridicolă de mesianism pe care o pusesse în circulație vicelul de odinioară? Trageți cu urechea în treacă măcar și veți culege vorbe grele, ocara legitimă a insului batjocorit. Poporul nostru e copleșit azi de-o particulară scârbă în raport cu politica. După oblăduirea d-lui Maniu s'a sălășluit în suflete o profestare de ordin moral, ceva dincolo de raza intereselor călcate în picioare, un fel de revoltă a bunului simț ultragiāt. Ruralii aceștia se simt acum ca după o mare tragere pe sfoară, ca după o ignobilă bătaie de joc care a ținut zece ani neconținut. Românul suferă o sfânțuală, umilinta însă o ține minte și nu poate s'o ierte. Pe de-asupra tuturor cătunelor s'a întins astfel o rețea de unanimă înverșunare împotriva copoilor electorali, cărora prostimea abia-abia așteaptă să le lege finicheaua de coadă. Cât despre muncitorimea fabricilor sau minelor, clocotul ei de ură se poate descifra lesne din gloanțele dela Lupeni, în care s'au concretizat simțămintele părintești ale regimului față cu tovarășii de eri...

La oraș, firește, lucrurile se complică, nemulțumirea capătă accentul special al fiecărei bresle în parte, profestarea se dublează însă de-o nevroză necunoscută încă. Uitați-vă împrejur și rețineți bunăoară ce spune Capitala pretutindeni la adresa guvernului, în frunte cu merituosul lui șef. Înregistrați în tramvai, la restaurant, pe calea Victoriei, ori în unghere amărate de mahala. E o încrucișare nemai pomenită de violențe, care cresc ceas cu ceas într'o avalanșe de trivialitate generală, cum n'a mai fost cândva. Nu există categorii de cetățeni pe care să n'o doară buba ei, și care să nu=și strige decepția după consumarea minciunii. Din această multiplă rezonanță s'au stabilit adevărurile curente asupra situației. S'a fixat o apreciere quasi-uniformă a ambianței, care și-a roșfit sentințele fără posibilități de revizuire. Sunt axiome ce circulă azi din gură în gură și se spun pela răspântii de către buni burghezi în toată firea, care n'au nici în clin nici în mână cu căprăriile politice. Ideia, de pildă, că țara a ajuns subt călcâiul proștilor și că pe banca ministerială se găesc oameni în afară de societate, și-o formulează lapidar fiecare băiat de prăvălie la București. Tot astfel nu există bărbierie mai puțin periferică unde patronul și calfele deopotrivă să nu te întreție asupra armoniei dulci dintre naționali și țărăniști, unde crâncenul duel permanent Ioanițescu—Mitro să nu fie comentat cu lux de amănunte, cu perfectă competență în materie. Și-așa mai departe, situațiile lămurite se țin azi lanț în capul mulțimei. S'a dus secretul mascaradei, toți naivii care crezuseră în ea au rămas cu un nod penibil în gât. Fără să-i întrebi, sărmanii convertiți își arată ponosul lor și oftează după un stăpân, care să curme fârgul slobod al vorbelor răsuflate...

Suntem, cum s'ar zice, în plin crepuscul al „democrației“ de legea nouă.

* * *

În atmosfera asta de tulburare înăcrită, însă, s'a introdus un leit-motiv recent, care trebuie reținut și examinat de-aproape, fiindcă ascunde în el o reală primejdie pentru ziua de mâine. E tensiunea

proaspătă și inoportună între Vechiul Regat și Ardeal, o frecare surdă care înveninează iarăși raporturile normale dintre cele două provincii, și e pe cale să ia proporții regretabile, deastădată la București.

Vina pentru această înăsprire târzie, ca și pentru multe altele, cade tot în sarcina actualilor fericiți guvernanți. Se știu tribulațiile comitetului de-o sută sub patronajul fostului președinte al Consiliului dirigent, vreme de zece ani. Famosul sinedriu a inventat glorioasa „*luptă contra regășenilor*” și-a deslănțuit în Ardeal un acerb patriotism local. Ei bine, după venirea la cârma țării, norocoșii matadori nu s’au gândit să vindece ranele Ardealului, să facă dreptate la ei acasă, ci s’au improvizat stăpâni pe malurile Dâmboviței, gata să bată din picior autohtonilor. Nu le-a fost de-ajuns lozinca: „afară cu regășenii din Ardeal”, cum au descins pela ministere au avut aierul că vor să-i scoată și de pe podul Mogoșoaiei. Năvala de consilieri tehnici, cari nu aveau altă legitimație de existență decât certificatul de naștere dintr’un fost comitat din părțile ungurene, diverșii dignitari înțolși peste noapte, ploaia de decorații și de consilii de administrație care-a căzut numai în lotul Ardealului, camarila restrânsă dimprejurul d-lui Maniu care fabrică pe cont propriu azi un notar public mâine un regent, toate aceste instrumentate meschin și înnodate brutal, au trezit, firește, desgust și reacțiune pe toată linia. Lumea a început să se mire, să strâmbe din nas, să murmure și-a isprăvit prin a înjura deabinele. Descoperirile care s’au făcut au fost din ce în ce mai neplăcute. S’a văzut degrabă ce știam noi demult și predicaserăm câțiva ani dearându-l la această revistă. S’a văzut, că întreagă ceata nou-veniților logodiți cu puterea, e în realitate o falangă de primitivi, cu rosturi și deprinderi suburbane. Nu s’a pomenit încă o așa de groaznică pălmuire a celor mai elementare exigențe intelectuale, ca lăfăiala asta de dicio-sân-mărtini prin toate slujbele sus-puse, unde demult fusese întronate distincția și cultul inteligenții la noi. S’a desmințit piramidal povestea idioată cu occidentalismul lansat de d. Maniu, din clipa când aceste făptuiri bolovănoase cu pregătirea lor profesională clocită pe ungurește și cu sintaxa lor râncedă s’au instalat în biurourile minișteriale și-au luat comanda. Un regres intelectual de peste o jumătate de veac dinainte de Țichindeal a năpădit dintr’odată mașina statului în toate mădularele ei, pe urma acestei cutropiri barbare. Inchipuiți-vă: primul ministru din zestrea Apusului nu aducea în fotoliul lui decât contactul cu limba maghiară, preocupări culturale nule și-o absență desăvârșită în fața tuturor problemelor obișnuite, dincolo de raza Budapestei. Am căzut mai jos ca răposatul Muntenegru, acolo la Cetinje, se știe, se găseau măcar în funcțiile de conducere oameni cari alături de comoara lexicală maternă isbutiseră să articuleze și un alt idiom european. D. Iuliu Maniu, occidentalul de pe Târnave, comunitică prin interpret cu corpul diplomatic, fiind din acest punct de vedere într’o declarată inferioritate față cu șambelanul rasului Taffari din Abissinia. Dar dacă nu au nici uzanțele cele mai reduse ale personalului minor din orice țară de pe glob, dețin acești miniștri și subsecretari, de stat măcar vulgarele virtuți plebeice, contravaloarea con-

sacrată a unui minus de inteligență? Au ei o preparație în meseria lor, cunoștințe de specialiști, sau o putere de muncă excepțională? Nimic, de trei ori nimic! Luați activitatea fiecăruia în parte de-un an încoace la departamentul lui sau în Corpurile legiuitoare, și nu veți întâlni, decât sau banalitatea leșinată de genul premierului, sau gafe cu coarne din școala d-lui Alexandru Vajda. Ar mai rămâne o întrebare simplistă, care închide registrul: Vin barem cu-o austeritate deosebită acești reformatori pădureți, cu scrupule de anahoreți în materie de onestitate? Aici încalte nu mai e nimic de spus, fiindcă apetitul lor milenar a ajuns de pomină...

Astfel stând lucrurile nu e nici o mirare că lumea a tresărit indignată și întreagă vâltoarea de resentimente s'a canalizat împotriva lor. Ardealul propriu zis n'a câștigat nimic din această operație, în care s'au plasat treizeci de nepoți dela Blaj și alți treizeci de compariști din consorțiu, fiindcă cele trei milioane de români de aici se împărtășesc și ele de soarta dărapănării integrale în care incompetența aventurii d-lui Maniu a împins toată țara. În schimb, însă, Ardealul, în numele căruia ei strigă de zece ani, e astăzi într'o scădere nenorocită la bursa politică.

Cetățeanul năpăstuit din România de ieri a rămas năuc de câte-i văzură ochii după guvernarea fraților de peste munți. El multe nu știe bietul om, nu e pus pe analize, deaceea stă pe gânduri și nu se poate dumiri deloc. Amintirea, ori-cum o învârtește, nu-l face să priceapă de unde vine pacostea asta. Și-aduce aminte că a suspinat pentru Ardeal decând s'a pomenit, a cerut războiul la „Dacia“ cu Take Ionescu și părintele Lucaciu, a luat o schiță de obuz la Mărășești și-un glonț de mitralieră la Tisa, s'a întors în casa goală despoiată de nemți... Toate acestea, vagi vibrații tentaculare, se stârnesc acum când surprinde miniștri vorbind ungurește între ei, sau când un pui de șef de cabinet, — frate și el, — i-o taie scurt că Escelența Sa nu-l primește cu păsul lui, în vreme ce un canonic dela Gherla trece pragul imperturbabil și ventripotent... Ce vreți, omul nu înțelege că toată cazna lui de-o viață și-a găsit recompensa în ziua când ilustrul fruntaș Csicsó-Pop a ajuns președintele Camerei, iar d. Sever Dan ministru de Arte și Sănătate... Iată de ce, capacitatea și indelicateța au început să-și dea roadele. Desgustul s'a întesit tot mai mult, în cercuri cât mai largi. Se vorbește azi deschis de ingratitudea desrobișilor, se pun la cântar anumite dispoziții de voracitate, se colportează glumele lor greoaie, circulă alocuții întregi năclăite în sos provincial... E o linie de dispreț pe-alocurea, o silă cam pretutindeni și câte-un accent de ură pe ici pe colo. Sunt tot mai dese adunările la care țășnește diatriba cetățeanului revoltat:

— E momente grele, domnilor, au dat trocarii peste noi!...

* * *

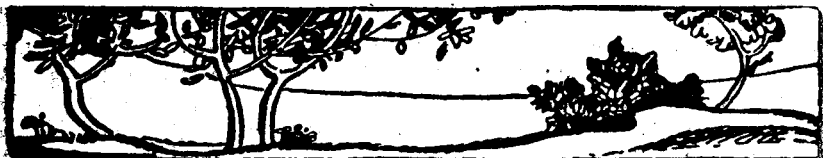
Nu, zăpăceala asta trebuie să se curme, dacă nu vrem să asistăm la un spectacol trist de desagregare sufletească!

Opinia publică otrăvită zilnic trebuie smulsă din ghiarele unor prejudecăți întunecate. D. Iuliu Maniu își va face curând geamăntul și se va întoarce iarăși acolo în Sălaj, Ardealul, însă, nu poate rămâne cu obrazul stropit de noroi. De-accea cu o oră mai degrabă trebuie vorbit aici, răspicat și cu toată cruzimea. Dincolo de popa Man și dincolo de retorica d-lui Csicsó-Pop există Ardealul adevărat, al avânturilor istorice, al conștiinței de rasă și al ideii de unitate națională. Acest glas se cere din nou în arenă, în mijlocul tulburării de azi, pentru echilibrul de mâine.

Iată de ce, reapare *Tara Noastră* pe acelaș drum bătut, urmărind aceeaș țință.

OCTAVIAN GOGA

Rugăciune

Doamne,

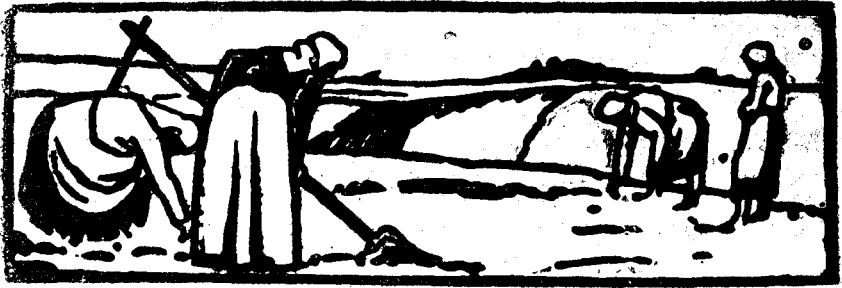
Ușor, ușor să nu te simtă nimeni...
E seară de făcere, seară 'n casă,
Din strașini noaptea de Crăciun se lasă,
Și nu vorbește nimeni.

Doar ochii Tăi, cu liniștea 'n odae
Aprind lumina candelii de seară,
Înflor făcut pe tâmple-o primăvară
De vise mici, rotunde și bălae.

O sanie de-argint lângă fereastră
Va troeni ninsori de clopoței,
Și tu vei trece mâna peste ei,
Brumând duios privirea Ta albastră.

Și 'n cuibul lor de presuri adormite
Se va 'nșira al stelelor șirag,
Și mâna Ta rămasă peste prag
Va înflori cu daruri aromite.

D. CIUREZU

Armata defensivă?

Intr'una din ședințe Camerei deputaților din luna Decembrie, d. prim-ministru Iuliu Maniu răspunzând unui domn deputat, *cu privire la dotarea armatei noastre spre a face față cerințelor apărării naționale, a declarat că armata, după concepția guvernului său, trebuie să fie o armată „defensivă”, și ca atare se găsește în măsură de a-și îndeplini misiunea ei.*

Această declarațiune a produs, de sigur, multă uimire și a făcut o adâncă impresiune în cercurile militare, și chiar în întreaga opinie publică a țării.

O concepțiune atât de bizară și ne mai auzită până acum decurge, evident dintr'o profundă confuziune ce se face între atitudinea politică a unui stat în raporturile sale cu celelalte state și misiunea de căpetenie a armatei. După războiul de întregire a neamului și în circumstanțele actuale, România, ca și statele amice și aliate, *duce o politică externă cu totul pașnică, lipsită de orice scop agresiv, însă, fiind ferm hotărâtă să-și apere cu orice preț teritoriul național, contra ori-căror încercări agresive, ori de unde ar veni ele, idealul nostru național fiind păstrarea și consolidarea patrimoniului nostru milenar, reîntregit după atâtea suferinți și cu jertfirea a sute de mii de eroi, sacrificaiți pe altarul sfânt al Patriei.*

Dacă din punct de vedere politic, deci, se poate spune că România duce o politică pașnică și defensivă față de celelalte state, este cu totul impropriu, însă, să se spună, că și armata sa este defensivă, după cum nu se poate spune că ar fi ofensivă. Armata noastră, ca și ori-care alta, are o singură menire și anume aceea, de a apăra patrimoniul național, și ca atare ea trebuie să corespundă cerințelor apărării naționale, fiind ori și când gata de luptă, astfel

ca să înfrângă ori-ce încercare a dușmanului de a încălca teritoriul național, impunându-i voința sa, care nu poate fi alta decât de a-l zdrobi și învinge.

Pentru a atinge acest scop, armata va lupta, fie ofensiv, fie defensiv, întrebunând când una, când alta din aceste atitudini, după circumstanțele războiului. Nu trebuie să se creadă, că dacă atitudinea politică externă a unui stat a fost pașnică și defensivă (politiceste vorbind) apoi, odată războiul fiind declarat și statul considerat fiind atacat, armata sa are să se menție în defensivă.

Câteva exemple din istoria apropiată a marelui războiu ne pot lămuri cu prisosință asupra celor de mai sus:

În August 1914, mica Serbie este atacată de marea Monarhie austro-ungară, care de mult plănuia distrugerea celei dintâi. Serbia a avut o atitudine politică defensivă; armata sa fiind atacată pe teritoriul național, ea rezistă pe frontiera de apus a regatului, pe malurile Drinei, cu o tenacitate extraordinară, și apoi luând o vigoasă ofensivă aruncă peste graniță trupele austro-ungare mult mai numeroase și liberează teritoriul național. Mai târziu, în Decembrie 1914, armatele austro-ungare, și mai numeroase de astă dată, invadează din nou teritoriul sârb, atacând și de la nord și de la vest, ocupând aproape jumătate din mica Serbie de atunci; după un prim succes și când austro-ungarii se credeau stăpâni pe Serbia, viteaza armată sârbă, animată de focul sacru al dragostei de neam și țară, atacă pe dușman, și prin operațiuni ofensive bine conduse și energic executate înfrânge trupele austro-ungare, cari se retrag în fugă, și eliberează din nou teritoriul țarei.

Un alt exemplu: la începutul marelui războiu, în 1914, Franța este atacată de Germania. Franța, neagresivă, a avut o atitudine politică defensivă. Armata franceză, pentru a preveni, însă, încălcarea teritoriului național, a luat de la început ofensiva în anumite regiuni ale frontierelor sale amenințate, ca în Alsacia, în Ardeni, și mai apoi, după invaziunea germană, trupele franceze atacă viguros pe germanii în cursul mării bătălii de la Marna și spre coastele mării „la Manche”, respingând atacurile germane.

Mai târziu, după ce războiul s'a stabilizat, după ce ambii adversari au intrat în tranșee, și unii și alții au întreprins, când operațiuni defensive, când operațiuni ofensive, până când, în Iulie 1918, prin sosirea în număr mare a trupelor americane în Franța, echilibrul de forțe fiind distrus în favoarea aliaților, aceștia din urmă, sub conducerea unitară și plină de măiestrie a mareșalului Foch, au luat definitiv ofensiva, respingând neîncetat forțele germane și împingându-le spre teritoriul german. Numai armistițiul de la 11 Noembrie 1918. a pus capăt acestei ofensive, care a durat 4 luni de zile.

Aceste exemple, ca și întreaga istorie militară de altminteri, demonstrează cu prisosință, că nu trebuie să se confunde atitudinea politică externă a statelor cu atitudinea operativă a armatelor lor, cari, odată ce războiul este declarat, vor opera, după capacitatea lor organică și operativă și după circumstanțele atât de variate ale războiului.

când ofensiv, când defensiv, scopul lor final fiind distrugerea inamicului și obținerea victoriei.

Declarațiunile d-lui Iuliu Maniu, despre cari ne ocupăm, mai au și o latură tendențioasă și foarte primejdioasă; în adevăr, ele fiind un răspuns dat unui deputat, care arăta că armata noastră nu ar fi dotată astfel, ca să facă față cerințelor apărării naționale, d-sa declarând din contra, că armata noastră fiind defensivă ar avea tot ce-i trebuie pentru îndeplinirea unei asemenea misiuni, a lăsat să se întrevadă, că pentru o misiune defensivă nu ar avea nevoie de o dotare prea considerabilă, ca și cum pentru operațiuni defensive o armată trebuie să fie mai slab organizată și mai puțin dotată ca pentru un război ofensiv.

Profundă eroare, și cu atât mai primejdioasă, cu cât se întrevede și o tendință demagogică, menită să complacă acelor cari ar fi înclinați să nu acorde armatei noastre tot ceea ce-i este necesar pentru a fi la înălțimea menirii sale și cerințelor atât de grele, în cazul nostru, ale apărării naționale.

Tot istoria războaielor ne arată în mod evident, că atunci când anumite armate au fost silit să lupte defensiv pe teritoriul lor național, tocmai din cauză că ele nu au fost dotate cu prisosință și cu tot ceea ce știința pune la dispoziția artei războiului ca: armament de diferite categorii, materiale de comunicațiuni și transmisiuni etc. etc., războiul a adus fie distrugerea și pieirea statului respectiv, fie, că a trebuit să se depună ulterior eforturi ne mai pomenite și să se facă enorme sacrificii omenești și bănești, pentru ca inamicul să fie respins după ce țara ajunsese la marginea prăpastiei.

Dacă Franța, în 1914, ar fi dispus încă de la începutul războiului de mai multă artilerie grea, de mai multă muniție, aviație, etc., de sigur, că după bătălia de la Marna ar fi putut continua operațiunile ofensive, iar fi succes să arunce pe germani pe teritoriul lor și poate că și războiul s'ar fi terminat mult mai repede, și omenirea nu ar fi asistat îngrozită, timp de 4 ani, la cel mai teribil flagel social de care pomeniște istoria, care a cerut sacrificiul a milioane de oameni și a cauzat distrugerea economică a întregului continent european și produsul muncii pașnice a unui secol întreg.

Mai mult de cât atât; statele cari neglijează organizarea și dotarea forțelor lor militare și mai cu seamă acelea, cari sunt înconjurate de dușmani ireconciliabili și agresivi, de adevărată ură de rasă, astfel cum este cazul nostru, constituiesc prin nepregătirea lor militară o permanentă cauză de război și prin aceasta, cu toată atitudinea lor politică externă pașnică și defensivă, lucrează nu numai contra intereselor lor proprii, dar chiar contra menținerii păcii generale.

* * *

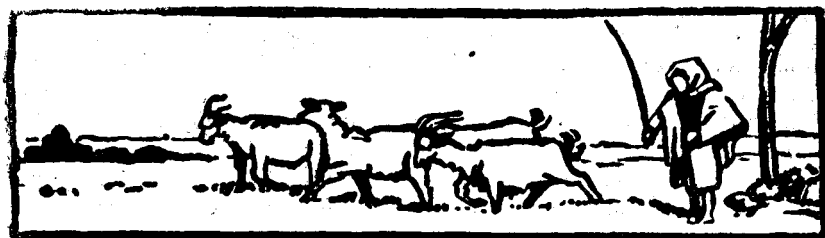
Să luăm aminte, deci, și să nu uităm învățămintele trecutului și în special ale trecutului apropiat; menținându-ne cu hotărâre atitudinea politică externă pașnică și defensivă ce am adoptat, tot cu

aceeaș hotărâre să nu pregetăm de-a dota armata noastră în modul cel mai complet pentru a fi în ori-ce moment gata de luptă și la înălțimea misiunii ei atât de grea, ce are de îndeplinit.

Nici-o dată poate mai mult ca astăzi, în cazul nostru, nu se adeverește mai bine înțeleptul adagiu al strămoșilor noștri: „Si vis pacem, para bellum”. Guvernanții, ori cari ar fi ei, trebuie să se gândească serios la această fundamentală problemă a dotării armatei; formulele demagogice, menite să satisfacă unele cerințe electorale, meschine și pernicioase, ca: „armată defensivă”, „reducerea intenpestivă a serviciului militar”, „armată efină”, etc.; nu au ce căuta aci, când însăși soarta Patriei este în joc, mai ales când problema apărării noastre naționale este mai grea de cât a ori-cărui stat european, trebuind să facem față pe mai multe fronturi și pe o desfășurare de frontieră de mii de kilometri, la o lume întreagă de dușmani.

GENERAL RĂȘCANU

Istorie și politică

I.

Între istorie și politică este, fără îndoială, o legătură din cele mai strânse, din cele mai firești. Oricine a încercat să activeze în domeniul vieții politice, a simțit la tot pasul necesitatea cunoștințelor istorice, din a căror nesfârșită varietate putea să-și culeagă în diverse împrejurări argumentul potrivit a-și înlesni o înțelegere mai temeinică și mai multilaterală a problemelor politice dela ordinea zilei. Căci toate aceste probleme, chiar când se înfățișează cu un neîndoielnic caracter de nouitate, își au rădăcinile înfipte în trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat. Și, fără a cunoaște rădăcinile unei probleme politice, fără a-și fi pătruns toate elementele ei istorice, anevoie i se poate da o soluție corespunzătoare legilor firești ale evoluției. Cei ce se încăpăținează a proceda împotriva acestor legi, rezolvând problemele fără a le cunoaște integral și fără a le înțelege *cu simț istoric*, nu vor putea da niciodată soluțiuni durabile, proprii să reziste oricărui val potrivit al vremii, ci numai soluțiuni, cari satisfac interese momentane, rămânând apoi osândite a se destrăma ca o țesătură slabă, urzită în pripă și fără pricepere.

Împrejurările din zilele noastre și din patria noastră bântuită de sistemul legiferării „a la minut” dau suficiente dovezi despre lipsa de seriozitate și de eficacitate a radicalismului politic, care ține să-și facă un merit deosebit din tendința de a nu respecta legile dezvoltării istorice și de a disprețui trecutul cu toate învățămintele lui. Disprețul acesta nepuțincios nu va ucide însă trecutul, nici moștenirea lui nu o va putea înlătura dela temelii actuale. Căci puterile trecutului au o însușire misterioasă: aceea de a trăi în prezent și de a se furișa spre viitor îndrumându-l chiar peste voința celor ce se complac în rolul de a decide „de soarta popoarelor”. A spus doar lămurit A. Comte, că omenirea e condusă mai mult de către cei morți, decât de către cei în viață. Aceasta însemnează, că în orice domeniu al vieții, deci și în cel politic, de câte ori e vorba de vre-o reformă, trebuie neapărat să se țină seamă de moștenirea trecutului, de învățămintele și

de îndemnurile lui, cari pot fi folositoare, propulsive chiar pentru creațiunile noi îndelung chibzuite și cu bun rost realizate, dupăcum pot în aceeaș măsură să osândească la pieire cu sgomot înnoirile pripite și fără temei sănătos, înnoirile rău inspirate de patima radicalismului politic. *Male parta male dilabuntur.*

Nu este, deci, lipsit de temei cuvântul, care cearcă să lămu-rească strânsa legătură dintre istorie și politică prin formula următoare: *istoria este politica trecutului, iar politica istoria prezentului.*

Ar fi, însă, greșit a trage de aci concluzia, că toți oamenii politici trebuiesc recrutați din breasla istoricilor, sau că numai aceștia ar înțelege să acționeze rațional în domeniul vieții politice. Totul se reduce mai mult la necesitatea unui *simț istoric*, pe care l-au avut toți oamenii de stat, creatori de instituțiuni durabile, așa numiții „oameni instituționali”. Adevărat, că între acești oameni s'a întâmplat să fie în politica tuturor națiunilor și un număr considerabil de istorici consacrați.

Va fi de ajuns să amintim din istoria politicei românești a secolului trecut pe Mihail Kogălniceanu și pe Nicolae Bălcescu, pe Andreiu Șaguna, pe Barițiu sau pe Bărnățiu, al cărui discurs politic dela 1848 în realitate nu e decât o lungă disertație istorică, cu aplicări potrivite împrejurărilor vieții românești-ardelene din momentul în care ea a fost citită numerosului public întrunit în catedrala din Blaj. Cine va face o comparație atentă între disertațiunea aceasta istorică și între discursul politic, rostit cu 70 de ani mai târziu, în adunarea dela Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, de către Vasile Goldiș, va putea constata, cât de mult a progresat cugetarea politică a românilor ardeleni în acest răstimp, cât de considerabil li s'a lărgit orizontul vieții naționale, sporindu-li-se totodată și exigențele pentru frumusețea formei exterioare, în care înțelegea oratorul dela Alba Iulia să înveșmânteze ideile și postulatele politice ale epocii și generațiunii sale.

Sunt și în acest din urmă discurs concentrate pagini de reprivire și sinteză istorică, însă ele nu depășesc strictul necesar pentru argumentarea hotărârii de unire, dupăcum depășeau în disertațiunea dela 1848 printr'o expunere prea amănunțită și pedantă cadrele unui discurs politic propriu zis. Bărnățiu insistă așa de mult asupra ungu-rilor lui Tuhutum, asupra catolicilor dela Strigoniu, asupra roadelor nefaste ale diferitelor „uniuni politice și religioase” impuse românilor ardeleni, cari „au făcut totdeauna aceea eroare mare, că nu s'au unit între sine, ci, spre scăderea națiunii noastre, cu străinii”, încât chiar azi, citindu-l, rămâi adeseori cu impresia nu a unei apropieri, ci a unei îndepărtări de concluzia finală. La Vasile Goldiș se simte, însă, în fiecare frază ritmul grăbit al vremii, pornirea impetuoasă, care-l face să alerge spre concluzia politică inevitabilă. Deaceea, partea istorică a discursului său este cu mult mai concentrată, mai sintetică, dar în acelaș timp mai largă, mai cuprinzătoare, fiindcă nu se mărginește a privi numai desvoltarea istorică a ardelenilor, cum face Bărnățiu, ci îmbrățișează interesele totalității neamului românesc, cercând să-i

incopcie trecutul în istoria mondială: „Națiunea română își pierde unitatea de stat, se fărâmă prin văi sub dominațiunii răslețe și una de alta neatârătoare, pierde incopcierea cu fluviul larg și luminos al istoriei mondiale, ca apa de ploaie în nisip, par'că dispăre dela suprafața conștiinței umane“. Când incopcierea pierdută fu regăsită iarăș, „constiința națională săvârși la 1859 unirea Principatelor Române sub unul și luminatul Cuza-Vodă, iar sângele vărsat din nou cu atâta vifajie împotriva păgânilor la 1877 scutură și cele de pe urmă zăle ale lanțului, care lega România de Constantinopol, și la 10 Mai 1881 Carol de Hohenzollern așează pe capul său coroana de rege al României libere și independente“. Această succintă reprivire istorică duce numai decât la concluziunea politică: „Națiunile trebuesc libere. Intre aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria, Banat și Transilvania. Dreptul națiunii române de a fi liberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii noștri de veacuri. Dar, odată scăpată din robie, ea aleargă în brațele dulcii sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă: unirea ei cu Țara Românească“...

S'ar putea spune că Vasile Goldiș a izbutit a se adapta ritmului istoric al momentului revoluționar din 1918 mai deplin de cum izbutise Simion Bărnuțiu la 1848 în vârtejul frământărilor revoluționare cari incendiaseră Europa, fiindcă fusese el însuș profesor de istorie timp îndelungat și autor apreciat al unor manuale de istorie universală, câtă vreme Bărnuțiu ca profesor la Blaj și apoi student la Academia de drept din Sibiu s'a putut îndeletnici cu studiul istoriei numai „printre picături“, ca diletant.

Iată, însă, că avem și cazul lui Ion I. C. Brătianu, care fără a fi fost istoric, a înțeles așa de bine și a reușit să exprime atât de convingător porunca istoriei în una din cele mai decisive clipe politice din viața românismului, în consiliul de coroană, convocat și prezidat de Regele Ferdinand la Cotroceni (14 August 1916), unde a rostit, între altele, aceste cuvinte memorabile: „In acest ceas hotărâtor, când toți fruntașii țării sunt întruniți în jurul Regelui, țin să se cunoască gândul meu întreg. Fără îndoială, cred că din acest războiu vom eși învingători, dar nu sunt sigur, se poate să fim și învinși. De aceea vreau să se știe bine și de toți că, chiar dacă ar fi să eșim învinși, tot cred că țara mea trebuie, în această clipă a evoluțiunii ei istorice, să facă acest gest. In viața națiunilor sunt afirmări de drepturi, cari cântăresc mai mult decât izbânzi trecătoare, și sunt gesturi de abdicare, de dezertare morală, cari compromit viitorul lor pentru veacuri dearândul. Infr'o atare situație e azi românismul. Deaceea, chiar de ar fi să fim bătuți, prin faptul că patru din cele mai mari puteri ale lumii au recunoscut temeinicia revendicărilor noastre naționale și au sfințit printr'un act solemn hotarele etnice ale românilor de peste Carpați, cauza românismului va face un pas înainte, mai mare și mai însemnat de cât oricând. Și dacă nu azi, mâne vom culege roadele acestor jertfe și acestor afirmări de drepturi. Aduceți-vă aminte de cazul Italiei. Și Carol Albert a fost înfrânt la Novara, dar chestia unității Italiei a

fost pusă în fața lumii întregi și peste câțiva ani succesorul său a realizat-o. Aduceți-vă aminte de propria noastră istorie. Tudor Vladimirescu a fost zdrobit și stăpânitorii zilei l-au măcelărit. Dar el ridicase steagul renașterii noastre naționale și pe temeiul gestului său urmașii săi au înfăptuit-o. În fine, cazul cel mai caracteristic e cazul lui Mihaiu Viteazul. Și el a fost învins, și el a fost omorât, dar a știut pentru o clipă să întrupeze visul secular al neamului, unirea tuturor românilor. Și a fost destul nu numai pentru ca el să rămână dealungul veacurilor eroul legendar și slăvit, dar pentru ca și noi astăzi să întemeiem pe faptele lui revendicările acestui neam. Nu vă uitați deci, Sire, la rezultatele imediate, vedeți îndatoririle de azi în perspectiva cea mare a menirii acestui neam și a viitorului său, și mergeți cu hotărâre înainte pe calea, pe care v'o indică conștiința națională. Majestatea Voastră va înscrie în istoria românilor o pagină de glorie neperitoare“.

Iată numai câteva cazuri, în care argumentarea istorică a adus netăgăduite servicii în ceasurile marilor hotărâri politice. Numărul lor s'ar putea spori la infinit. Nu este, însă, acesta scopul rândurilor de față. Ele au isvorât pur și simplu din gândul de a atrage luarea aminte a cititorilor acestei reviste asupra legăturilor multiple dintre istorie și politică. Dacă ei vor ajunge la concluzia, că fără cunoștințe istorice serioase nu poate nimeni contribui la opera de progres politic a neamului și a țării sale, cu atât mai bine: se vor sili să și le însușească în măsură cât mai deplină și să le aprecieze valoarea educativă și constructivă în domeniul vieții politice.

I. LUPAȘ

Democratismul domnului Maniu

Motto : *Dați Cesarului ce este
al Cesarului.*

Am fost întotdeauna de părere, că luptele politice nu trebuesc împinse dincolo de o anumită margine, dela care începe frământarea patimilor omenești, căci și lupta politică trebuie să-și aibă, ca oricare altă luptă, regulile ei de lealitate. Din nenorocire, însă, ne-am deprins să privim pe adversarul nostru politic ca fiind așezat exact la antipodul propriei noastre personalități, atribuindu-ne nouă toate calitățile, iar lui toate defectele. Tot ceea ce facem noi este bine, iar tot ceea ce face adversarul este rău. Aceasta este axiomatic.

Dacă, însă, coborâm în forul conștiinței noastre, și, desbrăcați de patimi ori de simple preocupări politice, încercăm să ne judecăm adversarul, ne mărturisim de multe ori că și el are unele însușiri bune, unele merite; că nu toată activitatea lui este criticabilă, și că unele din faptele și actele lui merită chiar laudă. În ziua când vom avea curajul să ne desvăluim în mod cinstit cugetul, să laudăm pe adversar atunci când trebuie, vom fi adus cel mai mare serviciu moravurilor noastre politice, ajutându-le să se îndrepte spre împlânzire și spre civilizare.

Dintre toți oamenii noștri politici cari s'au devotat, uneori până la sacrificiu, binelui obștesc, unul dintre cei mai criticați, mai aspru criticați și nu întotdeauna pe drept, a fost, fără îndoială, d. Iuliu Maniu. Și despre domnia-sa voim să vorbim.

Negreșit, că nu vom putea ascunde niciuna din lipsurile și scăderile domnului Maniu, și că nu-l vom putea judeca astfel, decât

cum domnia sa însuși s'a dovedit a fi. Insuflejiți de simțământul de dreaptă cântărire, vom zice dar, că d. Maniu a făcut mai întâi vreme de zece ani ceea ce unui om politic, iubitor de țară, nu-i era îngăduit să facă: a făcut demagogie, căutând ca, în lipsa vreunei valori personale, să se impună prin valoarea numărului acelor, pe cari-i turburau d=sa și tovarășii d=sale cu făgăduelile cele mai nesăbuite și mai mincinoase. Și este lucru știut, că în politică, popularitatea celui mai de rând demagog întrece uneori popularitatea omului celui mai valoros.

Iarăși nu putem ascunde că, odată ajuns la guvern prin întreținerea dibace a unei legende în jurul personalității sale și prin răscolirea conștiință a tuturor acelor patimi, cari alcătuiesc drojdia oricărui suflet omenesc, d. Maniu s'a arătat a fi cu totul nepregătit pentru sarcina grea ce i-a fost încredințată. În adevăr, preocupările sale de odinioară erau cu mult prea mică față de cele pe cari trebuia să le aibă în noua sa calitate, după cum orizontul cu care se obișnuise sub dominațiunea maghiară apare cu totul redus și strâmt față de orizontul larg al noii sale situații. Sarcina de conducător vremelnic al țării a fost atât de apăsătoare pentru umerii d=sale, încât l=ea doborât la pământ și l=ea turfit, așa că nimeni nu mai vorbește astăzi de valoarea d=lui Maniu, de capacitatea sa deosebită, așa cum se vorbea atunci, când d=sa reprezinta pentru țara noastră necunoscutul.

Mai știm, iarăși, că nici ținta urmărită de d. Maniu, nici unele din metodele sale de lucru, nu sunt cele ale unui adevărat om de stat. Fără îndoială, că fiecare șef politic dorește și urmărește dobândirea puterii, pentru că are convingerea că numai având-o în mână poate ajuta progresului țării. Puterea pentru putere nu este o deviză ce se poate mărturisii. Și totuși, d. Maniu nu și-a prea ales mijloacele, atunci când a fost vorba să dobândească puterea, după cum mai târziu, atunci când a avut-o, nu și-a ales mijloacele care să-i asigure păstrarea ei mai departe.

De asemeni, alegerea tovarășilor săi de luptă nu a fost întotdeauna nici prea scrupuloasă și nici prea fericită, așa că cea de-a doua descălicare a Ardealului pe plaiurile noastre nu ne-a mai putut aduce oameni de talia strămoșilor noștri de odinioară, ci ne-a adus un material omenesc cu totul inferior. Noi, cei de aici, cari ne așteptam la altceva, firește ne-am mirat foarte, dar ne-am mirat încă și mai mult când am văzut sânguința și graba pe care o pune d. Maniu ca să și mulțumească numeroasa și famelica suită, cu care a descălicat la noi. Ceea ce vedem că se petrece astăzi cu bugetul statului ne îngrijorează și ne întristează. La umbra cutărei măsurii administrative se instalează de îndată un birou de samsarlâc încât — Doamne iartă-ne! — ar crede cineva, că pensionarea foștilor funcționari unguri, de pildă, se face pentru ca cutare samsar să tragă foloase.

Administrarea banului public se face astăzi mai rău și mai urâcios decât sub cele mai rele și mai abuzive guvernări ale partidului liberal.

Dar nu voim să mai întârziăm asupra asemenea cazuri, pe cari istoria le va înscrie cu siguranță la partida d-lui Maniu, căci altul a fost scopul nostru: nu să-l criticăm ci, din potrivă, să arătăm meritele sale și să-l laudăm.

* * *

În ziua în care se va face bilanțul guvernării d-lui Maniu și se va arăta cât de slabă și de stearpă a fost această guvernare pentru țara noastră, cât de inferioară calitativ și câtă dezamăgire a lăsat în sufletele noastre după atâta meșteșugită reclamă, în ziua aceea ar fi o nedreptate să se treacă sub tăcere o anumită latură a puternicei personalități a d-lui Maniu, și anume *democratismul* său.

Oricine știe, că principiile constituționale cari încadrează și călăuzesc viața țării noastre nu au fost aplicate întotdeauna cu o deplină sinceritate, și că uneori realitatea faptelor a desmințit regulile scrise. Ba, mai știe chiar că am cunoscut nu prea de mult și existența unor mici tirani, a căror întreagă grijă era să-și ascundă adevăratele tendințe sub cutele unui constituționalism străveziu. Acum, slavă Domnului, primejdia a trecut, căci avem la cârmă pe d. Maniu, care este un democrat. Și d-sa este un democrat atât de convins, încât nu scapă nici un singur prilej măcar, fără să nu ne-o spună.

În adevăr, cât timp a stat în opoziție, d. Maniu a luptat din toate puterile ca să pregătească întronarea unui regim politic cu adevărat democratic. De altfel d-sa nici nu putea face altminteri, căci era singurul dintre șefii noștri politici, care se rezima cu adevărat pe popor și, știut este, că poporul este prin însăși firea și esența lui, adânc democrat. Venit la putere, grație unor mijloace iarăși democratice, d. Maniu a rămas ceea ce a fost și făgăduise că va fi, adică un mare și adevărat democrat. În toate manifestările sale, pe cât de valoroase pe atât de interesante, d-sa afirmă și confirmă necontenit că, până la d-sa, poporul românesc nu a cunoscut democrația și că numai de un an o cunoaște.

Și lucrul acesta este chiar adevărat, pentru că, după cum mărturisește însuși d. Maniu, numai de un an România a fost fericită cu o guvernare constituțională și democratică. Ca atare, nu este discurs, nu este manifestare oratorică a sa, care să nu înceapă cu o astfel de tiradă.

Cine cunoaște trecutul d-lui Maniu, știe că democratismul are rădăcini adânci în sufletul acestui om încă de pe vremea când d-sa, pregătindu-se pentru strălucitul viitor ce bănuia că-l așteaptă, își simțea o curioasă dar firească înclinare spre democratism. Îmbibat de timpuriu de ideile marilor reformatori cari au pregătit revoluțiunea franceză din 1789, ca *Montesquieu*, *abatele Mably*, *Jean Jacques Rousseau*, și alții, de acea clădire uriașă a metafizicei revoluționare, de tot acel clasicism democratic, care a impresionat într-o măsură atât de mare întreaga evoluțiune a poporului francez din veacul trecut, d. Maniu a intrat pregătit într-o ambianță de desăvârșit democratism.

În Ungaria de odinioară, așezată pe forme vechi, medievale, d. Maniu a fost unul din campionii străluciți ai libertății și ai democrației. Numai cei cari nu cunosc în amănunt istoria Ardealului din ultimele decenii premergătoare războiului nu știu lucrul acesta!

D. Maniu a iubit poporul și și-a închinat toată activitatea sa triumfului ideii democratice. Poporul, adică mulțimea, trebuie să se conducă singură, căci lumina și știința și puterea și tot cecece face astăzi strălucirea minunată a unei națiuni, vin dela popor, adică de jos.

Zic unii critici, oameni veninoși și înapoiți, că democratismul ar fi o concepție socială învechită, care se reazimă numai pe ficțiuni; că această concepție nu ar mai răspunde stării de lucruri de astăzi, care vrea și cere altceva, aceasta este o chestiune care nu impresionează pe d. Maniu și nu-l poate abate dela drumul ce și-a croit. D=sa a rămas încă sufletul tânăr de odinioară și continuă să strângă trupul gingaș al democrației fără să simtă că, în brațele sale, el începe să se răcească. D. Maniu rămâne democrat și înțelege să sfârșească tot astfel.

Presimțim, însă, o întâmpinare ciudată pe care ne-o vor face detractorii d=sale; și care poate să aibă temeinicia ei: ce fel de democrat este d. Maniu, dacă face în realitate acte împotriva ideii democratice însăși?

Ce fel de democrat este d. Maniu care, fățiș, licențiază din slujbe o sumă de funcționari sub pretextul că face economii, iar, pe ascuns, își repede partizanii asupra bugetului public ca asupra unei prăzi ce i=ar aparține?

Ce fel de democrat este d. Maniu care, în loc să întărească instituțiunea Parlamentului atât de zdrucinată în ultimul timp prin searbădele roade ce a dat, o lovește și o scoboară și mai mult, luând parlamentarilor chiar dela început demisiile în alb? Constituțiunea spune că Parlamentul este separat de organul executiv al statului, ba chiar că acesta din urmă atârână de cel dintâi prin aceea că guvernul trebuie să se bucure în tot momentul de încrederea majorităților parlamentare. Constituțiunea a voit să facă din parlamentari niște oameni independenți, iar d. Maniu i= a transformat în slugi plecate.

Ce fel de democrat este d. Maniu, care convoacă Parlamentul cândva pentruca să completeze Regența, iar bietul Parlament, până târziu în noaptea care a premers alegerea, nu știa ce va face și pe cine va alege regent a doua zi?

Ce fel de democrat este d. Maniu care, alături de instituțiunile de apărare ale țării, își alcătuește și d=sa o apărare proprie, acele cete de voinici, pentru a căror organizare întrebuițează pe un ministru, plătit din banii publici? Ce voește să facă cu voinicii, șeful unui guvern democrat, într'o țară în care d=sa a întronat democrația, și în care există deja o armată democratică pentrucă este compusă din toți cetățenii?

Și aceste exemple pot fi oricât înmulțite, deoarece cazurile în cari d. Maniu face tocmai contrariul de cum vorbește, sunt foarte numeroase.

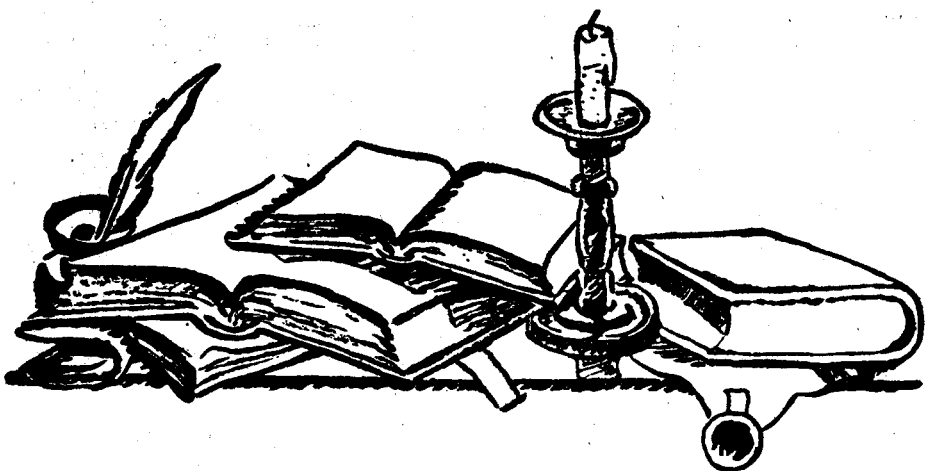
Aceasta nu poate dovedi decât una din două: ori d. Maniu nu știe și nu a știut niciodată ce va să zică democrația și democratismul, pentru că nu a avut niciodată prilejul să învețe aceasta, și atunci d=sa întrebuițează acești termeni numai pentru că, nedându=și seama de conținutul lor, l'au impresionat și caută și d=sa să impresioneze, la rândul său, pe naivi; ori d. Maniu are conștiința că nu este un democrat, pentru că interesele d=sale personale îl povățuesc altfel, dar jură totuși în numele democratismului ca să amăgească mulțimile, pe umerii cărora a pretins să se ridice!

* * *

Mărturisim că o asemea întâmpinare, pe care nu o facem noi, ci alții ne=o fac nouă, este atât de puternică, încât se pune de=a curmezișul țintei noastre. În adevăr, ne propusesem să apărăm singura însușire ce=i găseam d=lui Maniu, democratismul său, și iată că s'a prăbușit tot efectul apărării noastre, iar planul ni s'a risipit în vânt!

ANIBAL TEODORESCU

Isus în România

„Asta-i seară, mândră seară,
Ești tu gazdă pân' afară
De-1 vezi pe Domnul Hristos
Cum coboară de frumos:
Tot pe scară, lemn de ceară,
Tot arzând și luminând
Și pământul strălucind,
Pe oameni inveselind“.

(Colindă)

Cinstim cu rămășița, uneori atât de săracă, a sensibilității din copilărie, străvechile obiceiuri dela Nașterea Domnului. Colindele noastre, cu textul semi-păgân, cu reminiscențe tari din mitologia antică, cu melodiile lor cuprinzătoare de mai multă poezie decât textul, — melodii elementare; primitive și de-o adâncime tragică, — constituie aproape singura laudă pe care poporul românesc o aduce, de două milenii, Mântuitorului.

Laudă infripată în epoca de formație, poate chiar de naștere, a nației noastre. Laudă diminuată, din veac în veac, până la lipsa ei aproape totală de cuprins, din zilele noastre... Dacă nu ar interveni reminiscențele copilăriei, ochii cui s'ar umezi la ascultarea haoticului imn de slavă, pe care românismul primitiv l-a înălțat lui Isus? Și dacă ne încercăm, ascultând misterioasele melodii ce vin parcă din adâncurile ființii, trecător fior de credință, nu este aceeași emoție a copilăriei, păstrată în tainele sufletului?

Cine dintre românii de azi, ascultând colindele dela Crăciun, se gândește la Omul-Dumnezeu coborât pe pământ, la doctrina sau la etica Lui; cine-l simte divinitatea gata de-a fructifica în viața individuală sau colectivă? Cine dintre noi se împărtășește cu marele mister al Intrupării, revizuinđu-și conștiința și hotărându-se să-și pună de acord viața intimă cu doctrina celui născut în Nazaret?

Ne mulțumim cu resuscitarea trecătoare și abia adiată a fiorului mistic simțit în copilărie, și ne pare că am făcut destul credinței.

Un pas mai departe nu putem face. Nu-l putem nici schița. Ca și când n'am mai fi creat nimic în creștinism dela primitivul imn de slavă al colindelor. Ca și când numai strămoșii cei dintâi ar fi fost susceptibili creștinismului, și au reacționat cu sensibilitatea lor de atunci, și cu capitalul sufletesc în plină formație încă, în fața marelui taine.

Pentru aceea trebuie să ne întoarcem la copilăria noastră, la copilăria neamului, pentru a putea da un înțeles și a avea o simțire, la prăznuirea tainei.

Vorbim, evident, cu gândul la oamenii cu carte din România. Pentru popor simbolul încă nu e gol. Praznicul e simțit. Credința celui de azi nu s'a degajat mult de credința celui de acum optsprezece veacuri. Copilăria unui popor ține mult, când e lipsit de mijloacele culturii. Ține până când acele nu se ivesc, și nu-l prind în alvia lor.

Pentru țăranul nostru Isus se coboară încă aievea în noaptea de Crăciun „tot pe scară, lemn de ceară“. Pentru plugarul nostru câteva din învățăturile fundamentale ale creștinismului s'au topit în conștiința lui, și visează încă.

Aici aflăm temeiul și esplanada existenței noastre ca popor: Isus, prin pătura noastră țărănească, vine și azi în România.

* * *

Nu avem, însă, o creștere a creștinismului, în nici una din păturile naționale. Nici chiar în țăranime. Și aici e în scădere. Dela întâia creație în creștinism, noi n'am trecut nici azi la a doua: *conștiința, voia aprofundare, elaborare și practicare a doctrinei și etice creștine în viața individuală și colectivă.*

Și, pretutindenea unde acest pas de al doilea nu se face, cultura și civilizația lasă numai reminiscentele creștinismului primitiv, numai datina, și aceea din an în an mai puțin păstrată, și gata să fie părăsită și de pătura țărănească în apropierea și contactul ei cu cultura, cu civilizația.

Zadarnic vom încerca să-L aducem pe Isus în România numai prin păstrarea datinei. Dacă am avea mijloace, nu numai să resuscităm datina în splendoarea ei de adinioară, ci să-i împrumutăm strălucire nouă, nu vom ajunge la nimic. *Datina veche se va anemia pe măsură ce crește cultura și civilizația, și nu ne va mai spune nimic.*

În straturile cultivate e nevoie de o nouă sămânță creștină, de o nouă creație în creștinism.

Pentru clasele culte valorile spirituale nu mai rodesc prin însușirea moștenirii, ci prin autoelaborare și convingere.

Azi, și în viitor tot mai mult, Isus nu mai poate veni în România decât pe un singur drum: acela al inimii noastre.

Toate rechemările în temeiul datinei, ori cât de poetice, ori cât de sincere, rămân zadarnice. În pragul culturalizării nației noastre, lui Isus i-a rămas un singur drum pe care poate veni la noi: *elaborarea unei concepții creștine despre viață, de către fiecare din noi.*

Vom recunoaște bucuros, că acest activism creștin e un pas înainte, nu unul înapoi. Că e mai mult decât datina. Datina este credința de ieri, activismul, practica creștină, este o nouă creație în creștinism, este *credința de azi*. Este tocmai ceea ce cere cultura pentru a crede, pentru a putea păstra viu creștinismul.

Nu există nici o dovadă împotriva creștinismului. Din potrivă! Creștinismul, transpus în elaborația spirituală a omului, nu e o unică, singură creație a strămoșilor, pentruca să lumineze și să rodească în veci, *ci este o creație de fiecare zi a individului ce trăește azi*. Și mai mult: o evoluție a acestei creații după puterile tot mai multe a sufletului luminat, cultivat.

Creștinismul nu este un poem scris înainte cu două mii de ani, al cărui rost ar fi să delecteze generațiile viitoare, sau chiar să-l studieze pentru plăcerea studiului sau a adevărilor și frumuseților ce cuprinde.

El este acțiunea individuală și colectivă. Adevărurile lui n'au nici un rost *dacă nu rodesc, zi de zi, în viața insului și a societății*.

Numai pe acest drum va veni Isus în România. El nu-și va lăsa urmele sfinte în mândra noastră țară, fie că-L va implora ortodoxismul, fie că-L va ruga catolicismul, fie că va cerca să-L ademenască protestantismul, *decât trecând mai întâi prin inima noastră, prin viața noastră*. Pogorând cu învățătura Lui, cu etica Lui, în fiecare din noi, El va afla hodină bună în România, și va petrece bucuros cu urmașii acelor cari, aproape cu două mii de ani înainte, L-au slăvit în imnuri semi-păgâne.

* * *

Adevărul Lui, împărăția Lui pe pământ, e departe de a fi epuizată prin colindele noastre ce vin din adâncul vremilor și a spiritului, prin bietele noastre obiceiuri și practice numai de jumătate creștine, prin jertfele și rugăciunile noastre tradiționale.

Creștinismul este desăvârșirea vieții omenești. Suntem abia la începuturile modeste ale împărăției lui Dumnezeu pe pământ. Creația întru Hristos este nețărmurită. Popoarele lumii se vor întrece în această creație, tot mai bogată cu cât mai mari vor fi cuceririle culturale. Fapta creștină va fi urmată de fapta mai creștină, punându-se lumea de acord cu aprofundarea doctrinei vieții, cu cât viața își va lărgi orizonturile.

Fie care popor se va strădui să aducă pe Hristos în țara lui, prin faptele individuale și colective. Unele au început de mult.

Noi suntem destul de în urmă. Noi abia am început să-L chemăm pe Isus în România.

Dar zadarnic Il chemăm! *El nu vine decât dacă e adus de noi înșine.* „Cel ce mă iubește pe mine, iubi-se-va de către Tatăl meu... și locaș la el vom face“. În adâncul vremilor Isus a coborât la români:

„Tot pe scară
Lemn de ceară“

azi nu mai coboară decât pe scara faptelor creștinești. Pentru naivitatea strămoșilor era deajuns această scoborâre, pentru a-i înțelege și urmările:

„Pământul luminând,
Pe oameni înveselind“.

Azi urmările, consecințele poruncite de misterul Intrupării, nu le mai simte ca „om cu carte“ decât românul care valorifică în propria-i viață adevărul creștin doctrinar și etic.

Dela coborârea lui Hristos în lume, o singură lege se va verifica până la capătul veacurilor. Trăim sub stăpânirea unui singur destin: Țările și popoarele în cari nu va cobori Isus Hristos, și nu va afla „sălaş“ se vor sfârâma în țandări ca oalele olarului. De aproape două mii de ani sănătatea spirituală a neamurilor e legată indiscutabil de etica lui Isus. Trăinicia lor, mărirea lor, de asemenea.

Și nu dintr'o fatalitate, ci din perfecta și unica potrivire a adevărului creștin cu legile spiritului omenesc, cu toate puterile bune ale acestei spiritualități, în cari zac toate posibilitățile de evoluție și de desăvârșire.

Dorim să vină Isus în România?

Să-L aducem, să-L chemăm să vină, prin toate gândurile, vorbele și faptele noastre, în care să vibreze doctrina și etica Lui.

Va fi o coborâre neasemănat superioară celei văzute de fantazia poporală:

„Tot pe scară
Lemn de ceară...“

Și, fără asemănare, mai strălucitoare!

I. AGĂRBICEANU

Naționali și țărăniști

Formal, naționali și țărăniștii formează un singur partid, în fond însă au rămas separați, cu circumstanța agravantă, că azi nu sunt numai două grupări, ci mai multe, și anume: Naționali-regățeni, naționali-ardeleni, țărăniști-basarabeni și țărăniști-sadea, așa că dacă am voi să-i denumim cum trebuie, ar trebui să înșirăm una după alta grupările din cari a ajuns să fie format partidul denumit impropriu național-țărănist. În orice caz, pentru scutirea titlaturii, și pentru a arăta realitatea lucrurilor, trebuie să unim cuvântul național și cuvântul țărănist prin conjuncția și, ca să se pună bine în evidență că ne găsim în fața unui conglomerat de grupări, iar nu în fața unui tot organic. Dorința melancolică a unui neofit, care de curând a vorbit la Mesaj, de a se șterge trăsătura de unire între cuvintele național și țărănist, este așa dar irealizabilă. Ce nu ar face neofitul, ca să arate devotamentul pentru o credință nouă, după ce a spurcat una veche în numele căreia a ajuns să însemne ceva?!

Dacă acest conglomerat de grupări, și prin urmare de apetituri, n'ar fi ajuns să guverneze țara, de sigur că n'aș fi fost îndemnat să scriu articolul de față.

Cum, însă, de un an și mai bine suferim invazia unor oameni, cari distrug, amenință și profită pe urma unei biete țări și a unui biet popor, este firesc lucru să ne punem o serie de întrebări ca să ne lămurim mai bine asupra situației zilei de azi și asupra situației zilei de mâine. Să ne întrebăm, de exemplu, cine sunt domniile aceștia, de unde vin, ce crez îi leagă, ce vor dela noi și unde doresc să ajungă? Mai ales, că marea majoritate a oamenilor acestei țări știu de unde vin, ce vor și unde merg, așa că din această analiză să vedem în ce măsură conducătorii de ocazie de azi mai pot rămâne la postul de răspundere, unde ei se cramponează, deși nimeni — în afară de profitorii regimului — nu-i mai vrea.

Niciodată o grupare politică, care se denumește cu emfază partid politic, și încă cu calificative ca acelea „singurul...” și „cel mai...” nu a fost mai dispartă în compunerea ei, după origine, după mentalitate și după interesele ce le urmărește.

După origine, căci pe când naționalii sunt o rămășiță din partidul care a reprezentat până la unire interesele naționale ale Ardele-
nilor, ceea ce a îndreptățit ca să se adune laolaltă orice român arde-
lean din orice categorie socială, indiferent dacă era democrat sau nu,
sărac sau nu, cu carte sau fără carte, monarhist sau republican,
ș. a. m. d., țărăniștii reprezintă pe toți nemulțumiții din vechiul Regat și
Basarabia, cari credeau și cred, că printr'o acțiune desmățată vor putea
să-și potolească poftetele.

După mentalitate, căci pe când naționalii nu aveau nimic de re-
vendicat, deoarece principial programul lor se împlinise, e adevărat
că mai mult fără ei decât cu ei, țărăniștii porneau luptă de clasă pen-
tru a revendica cu violență drepturi, pe cari celelalte partide politice
le recunoșteau și le-au și realizat, nu însă în baza luptei de clasă, ci
în virtutea armoniei, sau mai bine a echilibrului între diferite cate-
gorii sociale.

După interesele urmărite, căci pe când naționalii voiesc să do-
mine ei viața politică a țării, țărăniștii voiesc dimpotrivă să fie ei vio-
lina primă, din care cauză excită acele desbinări profunde între cele
două grupe componente, despre cari vom vorbi mai târziu.

Nimic comun, prin urmare, ca ideologie, nimic comun ca ori-
gine, nimic comun ca alcătuire.

Și totuși aceste două grupări s'au apropiat și au fuzionat. Ori-
cine se poate întreba: de ce s'au unit dacă nu-i lega nimic? Răspun-
sul la această întrebare îl poate găsi, însă, oricine.

Dacă nimic serios și adânc nu i-a apropiat, i-au apropiat totuși
un scop comun și mijloacele comune de luptă,

Scopul era venirea la putere cu orice preț, mijloacele de luptă
erau oricari, oricât de periculoase ar fi pentru țară, dacă scopul de a
ajunge la putere era asigurat. Aceasta a făcut să vedem deslănțuin-
du-se de zece ani o propagandă demagogică pe tot întinsul țării, care
a dus la două rezultate criminale: — ura ardelenilor-naționali contra
regătenilor și ura sătenilor contra orașenilor.

Aceasta a făcut să vedem, cum naționalii și țărăniștii, după ce
prin emisarii lor din timpul opoziției, azi membrii în guvern, au ză-
dărnicit împrumutul negociat de un guvern anterior, au iscălit venind
la putere absolut același împrumut, și cum criticând bugetul liberal,
l-au votat în urmă fără nici o schimbare.

Aceasta a făcut să vedem stabilindu-se precedentul nenorocit,
de a obține puterea prin amenințări de stradă, prin specularea ches-
țiunii constituționale și prin răscolirea tuturor pașimelor, cum de exem-
plu exaltarea comuniștilor din regiunea Lupeni, cari le-au ajutat la
Alba-Iulia, dar pe care i-au omorât astă vară.

Haosul din partid l-au înscăunat și la conducerea țării, pentru că pe lângă lipsa totală de coeziune, era și o lipsă totală de pregătire în opera de guvernare.

A ști să guvernezi nu înseamnă a scrie scrisori către săteni, sau a ști teoreticește ce este un buget, ce este un împrumut, sau ce este stabilizarea, ci înseamnă să găsești soluția practică, care presupunând cunoscute — bine înțeles — toate principiile teoretice pe care se bazează, să rezolve o criză economică, financiară sau socială.

Cum poți califica altfel opera de guvernământ a cârmuitorilor actuali, decât drept incapabilă, când în interval de 9 luni s'au pus trei rânduri de biruri noi și bugetul este tot dezechilibrat, când împrumutul a stopat, când stabilizarea se ține cu sacrificii cari în curând ar putea întrece posibilitatea de a mai fi suportate, mai ales că avem indicii îngrijitoare, lira sterlină ajungând la limita maximă prevăzută de planul de stabilizare, când Creditul agricol nu s'a realizat și agricultura este lăsată prada cămătarilor și a samsarilor de cereale, când comerțul și industria se prăbușesc, când intelectualul moare de foame, când funcționarii sunt aruncați pe stradă, — și când marile competențe ale guvernului (!) răspund la tot acest dezastru groaznic, cu o singură soluție stupidă; *biruri, biruri și iar biruri*.

Și dacă la acest tablou întristător și dureros, adăogăm pretențiunea donchișotească a guvernului actual de a distruge tot ce s'a clădit în țara aceasta de atâtea decenii, și tot ce am moștenit ca valoare morală de la înaintașii noștri mai apropiați, și cei foarte depărtați, pentru a pune în loc forța morală a unei redingote și a unui guler „*steif*“, te cuprinde un răs nervos pentru comedia care se joacă, dar care se transformă îndată într'un sentiment de revoltă și de indignare, care nu poate fi potolit decât numai când comedianții vor fi trimiși de pe scenă în culise, ca să nu mai apară niciodată.

Prea scump plătim locurile, ca să vedem jucând niște actori așa de proști, cari cred în naivitatea lor că istoria țării noastre începe de la acest guler „*steif*“ despre care vorbeam mai sus.

Țara nu poate suporta acest război împotriva a tot ce există și formează baza existenței statului nostru.

Nu este posibil, să tolerăm o clipă mai mult desconsiderarea bisericii ortodoxe, care stă la baza desvoltării vieții noastre naționale, istoria țării noastre împletindu-se zi de zi cu istoria bisericii noastre ortodoxe, numai fiindcă gulerul „*steif*“ nu este ortodox. Și după cum două sute de ani biserica unită a trăit în cea mai deplină armonie cu biserica ortodoxă, contribuind prin învățații ei la redeşeptarea originii noastre lafine, care se păstrase însă în toate manifestațiile de viață ale poporului nostru, ca limbă, obiceiuri, poezie populară, biserică, tot asemenea vrem să se păstreze această armonie deplină și de-acum înainte, înlăturând politica din biserică.

Nu este posibil, să asistăm impasibili la deslănțuirea urei împotriva instituțiilor existente, fie particulare fie ale statului, numai pentru motivul, că guvernanții de azi nu sunt la conducerea acelor instituții. Ce este de vină, de exemplu, acționarul diferitelor întreprinderi, că în

fruntea societății unde și-a depus economiile nu este un național sau un țărănist, pentru ca să vadă prăbușindu-se întreprinderea sub lovitura și șantajul făcut de guvern? Ce sunt de vină toți locuitorii acestei țări să vadă, cum toate serviciile publice se dezorganizează prin pensionarea funcționarilor capabili și de carieră, numai pentru că acești funcționari nu s'au înscris în partidul *național și țărănist*? Ce este de vină țara, ca să fie nevoită să primească o nouă organizare administrativă, numai pentru ca administrația țării să ajungă pe mâna șefilor și bandelor de voinici, fără să se țină în seamă, că cu o astfel de reformă administrativă, anarhizezi țara prin sovietele sătești, o sărăcești, fiindcă aplicarea unei astfel de reforme cere cheltueli noi pe cari populația nu le mai poate acoperi, și mai grav de cât ori ce, o transformi într'un mozaic politic, într'un stat federativ, în care va lipsi nota dominantă românească, făcând să triumfe o concepție înstrăinată a vechiului imperiu austro-ungar, care l'a dus la pierire.

* * *

Prin urmare, dacă vrem să caracterizăm partidul format din *naționali și țărăniști* putem spune, că este un partid fără puțință de omogenitate, că este un partid fără o concepție serioasă de guvernământ, că este un partid lipsit de experiența de guvernare, — deși am putea găsi două trei elemente cu oare care pregătire teoretică, — că este un partid care pune mai presus de interesele țării interesele de partid și ura împotriva adversarilor, că este un partid care se folosește de ori ce mijloace, nu pentru a asigura prosperitatea țării, dar pentru a asigura reușita socotelilor mărunte de partid și de persoane.

Un partid cu un astfel de bagaj moral, când a ajuns să cărmuiască țara era firesc să dea cea mai dezastruoasă guvernare pe care a cunoscut-o țara noastră de înainte și de după război.

Ori ce om politic, cunoscător al situațiilor și al capacității de ucru a partidelor știa, că *naționali și țărăniștii* nu vor fi în stare să stăpânească conducerea unei țări în momente așa de grele ca cele ce le trăim mai bine de zece ani. Această convingere, dovedită de altfel în întregime prin guvernarea ce ne-au dat, făcea pe mulți să considere ca o mare greșală și ca o aventură aducerea lor la putere. Dar, orcât de sceptici am fost cei mai mulți, nimeni din noi nu-și putea închipui să ni se ofere un spectacol atât de dureros pentru țară și de comic pentru guvern. În scurte cuvinte am arătat în ce a constatat opera ruinătoare din punct de vedere moral și material pentru țară, înșirând numai unele din relele ce le-au asvârlit cu atâta prodigalitate asupra noastră. Tot în scurte cuvinte voi arăta și comicul la care s'au expus.

Un ministru de interne, care vede în fiecare zi cum acțiunea comunistă prinde din nou rădăcini și declară, că nu există comunismul la noi în țară, deși era să simtă glontele unui comunist.

Un ministru de agricultură, care crede, că scriind scrisori sătenilor va putea selecționa sămânța, va putea procura unelte agricole sau va putea finanța recolta.

Un ministru al comunicațiilor, care atunci când este atacat pe tema contractului ajuns de pomină al unui domn Vidrighin sau așa ceva, lasă să răspundă un alt ministru, el tăcând.

Un ministru de justiție, care este pornit să facă lucruri bune, și care tocmai pentru aceasta este insultat și boicotat de majoritatea lui . . . Și așa mai departe, nu este ministru, care să nu se fi pus în situațiunile cele mai comice.

Iar pe de asupra lor planează spiritul confuz al primului ministru, care vrea ceva și nu știe ce vrea, și care din aceasta cauză plimbă nenorocita țară între demagogie și dictatură, apăsând fără pricepere când pe o clapă când pe alta, întocmai ca un copil, care se găsește în fața unui clavir, făcând să răsune când sunetul care ne amintește concepții de stânga, când sunetul care ne amintește concepții de dreapta. De aceea îl vedem patronând celele de voinici, dar în același timp punând pumnul în gura majorităților, dovadă alegerea regentului și eliminarea unui deputat pentru motivul că a criticat contractul Vidrighin; de aceea îl auzim vorbind de apărarea intereselor naționale, dar vedem cum din ordinul lui se micșorează solda promisă corpului ofițeresc; de aceea vorbește de alegeri libere, de exprimarea liberă a voinței, dar în același timp ia demisiile în alb nenorociților de parlamentari.

În această asociație, care se cheamă guvernul Maniu, din cauza lipsei unei concepțiuni de guvernare și a lipsei totale de directivă, asistăm la spectacolul hilarant al scandalurilor continue între membrii guvernului sau între membrii guvernului și majorități.

Aceștia sunt *naționali* și *fărăniștii*, și acesta este guvernul pe care un concurs de împrejurări l-a adus la putere, nu ca să fericească țara, ci ca aceasta să se convingă de incapacitatea lui.

Din fericire, convingerea este pe deplin făcută, dar orice întârziere este fatală pentru țară.

Nimeni numai are curajul să-și ia răspunderea menținerii guvernului actual la cârmă.

Țara așteaptă în cel mai scurt timp să se producă gestul înțelept, care să aducă liniștea, înțelegerea, ușurarea, și calmarea spiritelor atât de turburate din cauza guvernării de azi.

Iar cei cari pleacă sau vor fi izgoniți să știe, că nu li se va îngădui să facă pe agitatorii la opoziție.

În lături dela guvern *naționali* și *fărăniștii*, este primul imperativ politic al momentului de față. Cuminiți în opoziție, este al doilea imperativ politic care urmează, și care li se cere sau li se va impune.

Guvern, majorități și partid să ia a minte și se reflecteze serios la ceea ce le spunem.

ALEXANDRU OTETELIȘANU

Politica economică a partidului național-tărănesc

— Privită sub raportul realizărilor după un an de guvernare —

Activitatea guvernului național-tărănist pe teren economic merită să fie lămurită, prin încheierea unui bilanț rezumativ după trecerea unui an de guvernare în lumina cifrelor și a faptelor realizate.

Partidele noastre politice au avut în această materie, ca în multe alte probleme de stat, preocupări și ideologii deosebite. Cel liberal a adoptat cunoscuta teză a naționalismului economic, sintetizând întreaga lui concepțiune în formula „*prin noi înșine*”. Desigur, că această ideologie nu este în materie economică o noutate, ci mai degrabă o reeditare a cunoscutei teorii din secolul al XVII-lea, botezată în știința economică sub eticheta de *mercantilism*. În ordinea economică, mercantilismul este un fenomen analog cu naționalismul în domeniul politic. El constă dintr'un centralism etatist exagerat, rezultat al politicii statului burghez modern. Mercantilismul nu este *conomie politică* ci *politică economică*, ceea ce constituie, desigur, o enormă deosebire. Cum mercantilismul e prin esență *naționalism economic*, el se distinge mai cu deosebire printr'o politică protecționistă exagerată, de aceea se și întâmplă intervenția constantă a statului, deci subordnarea *ideei economice celei politice*.

În Franța secolului al XVII-lea mercantiliștii afirmau, că țara lor poate trăi izolată complet — prin ea însăși — și nu este și nici nu trebuie să fie legată de nici un vecin în ceea ce privește schimbul comercial, ba din potrivă ceilalți au nevoie de ea, pentru că Franța de atunci era mare producătoare agricolă, deci a unor produse indispensabile vieții. Marele principiu al *diviziunii internaționale a muncii*, deci a specializării, a fost considerat ca un rău. În focul luptelor

noastre politice s'a mers până a fi denunțați ca lipsiți de patriotism
acei cari nu îmbrățișau crezul naționalismului economic. Corolarul
imediat al acestor principii impunea ceea ce s'a desfășurat în fapt la
epoca de la 1881—1925, adică creațiuni de industrii, indife-
rent dacă aveau sau nu materia primă în țară, randament ori pla-
cament suficient pe piața internă, industrii, care ca să poată trăi au
avut nevoie să fie încurajate și susținute, pe deoparte de stat prin
numeroase avantajii, pe de alta impuse prin exagerate protecțiuni
vamale consumatorului național la prețuri excesive, ceea ce a îngreu-
nat viața particularilor împovărând tot deodată și bugetul statului. Cu
toate păcatele naționalismului economic, trebuie să mărturisim cinsfii,
că dacă noi nu împărtășim aceste credințe, ele pot totuși forma o
concepțiune economică, în tot cazul preferabilă decât cea profesată,
mai bine zis aplicată, de actualii guvernanți.

Vom mai face o mică digresiune, arătând în mod cu totul sumar,
ce politică economică a avut și a realizat partidul poporului. În haosul
din 1920, nu se poate vorbi de stabilirea unor regimuri economice,
totuși preocuparea de căpetenie a fost încurajarea producției agricole,
îndrumarea muncii, organizarea transporturilor, întocmirea unui buget
și a unui tarif vamal, căci devalorizarea leului desființase în fapt ori-
ce protecțiune vamală. Fără de greșala taxelor puse pe ori ce pro-
duse destinate exportului, greșală născută din nevoia bugetară, măsu-
rile luate în epoca cea mai tulbure a vieții economice a României
au avut darul de a contribui la consolidarea stărei materiale din
acea vreme. Putem chiar afirma, că în toate domeniile vieții noastre
economice în cea vreme, România a cunoscut epoca ei cea mai
înfloritoare. Cronicari obiectivi, suntem datori să recunoaștem, că înce-
puturile de inflație dau peste tot locul aparența unei bune stări, a
unor mișcări de capitaluri, cum și la creațiuni de nesfârșite întreprin-
deri economico-bancare. Ceeace a contribuit la prosperitatea din
1920 a fost, însă, *întronarea ordinii* și a siguranței în transacțiuni.

În scurta guvernare din 1926, politica economică a partidului
poporului a avut o tendință protecționistă exteriorizată prin cunoscu-
tul tarif vamal, cum și printr'o *scădere foarte pronunțată a inter-
venționismului etatist*, ceea ce a permis mișcarea în cadru mai liber
și mai larg a schimbului comercial. Efectele acestei înțelepte măsuri
s'au constatat de îndată prin aceea, că de unde până atunci balanța
comercială era pasivă și mult deficitară, ea s'a întors în favoarea
noastră, înregistrând pentru cea epocă, fără de a se mai fi repetat
vre-o dată de atunci, un excedent activ în favoarea României de
3.649.853.241 lei.

Care este teoria economică național-tărănistă? Incurajarea intră-
rei capitalului străin prin ridicarea măsurilor vexatorii, stabilitatea
legală a monedei naționale și punerea în valoare a bogățiilor statului.
Acesta poate fi un program de guvernământ, în nici un caz o doc-
trină economică. Fiindcă până astăzi economia politică cunoaște numai
două, și anume: *ori liberul-schimb, ori protecționismul*. În lipsa unui
criteriu doctrinar suntem nevoiți, în ceea ce privește politica economică

a guvernului național-țărănist, să-1 judecăm după realizările ce a înfăptuit. Confundând naționalismul economic cu politica partidului liberal; ocupația de căpetenie a guvernului a fost de a lovi în creațiunile industriale și comerciale sau în întreprinderile miniere existente, pe motivul, că acționarii sau consiliile cari le conduc sunt, după credința lor politică, liberali. Modificarea legeri minelor nu a avut preocuparea de a înlătura măsurile cari opresc intrarea de capitaluri străine, cum ar fi de pildă reducerea redevenței la o cotă mai joasă, suprimarea procentului de 75% de tehnici naționali din conducere, sau proporționalitatea redevenței în raport cu debitul minei, etc. Știm cu toții, că până la un anumit randament statul primește 14%. Dacă producția dă dela 30 vagoane în sus, această cotă crește proporțional și poate merge până la 30%. Aceste și multe alte dispozițiuni opresc, desigur, o colaborare a capitalului străin cu cel național. Ceea ce a preocupat guvernul a fost, ca terenurile statului, perimetrele de exploatare și de circumspecțiune să nu poată fi luate de societățile românești, fiindcă, zicea guvernul, acestea sunt liberale, și atunci în loc de a apăra, chiar părtini, drepturile autohtonilor în țara lor pe avuțiile ce se cuvine să rămână lor, le-a scos la mezaț încurajând să le poată lua străinii. În curând se va vedea enorma greșală comisă; fiscul o să se resimtă cel dintâi de această erezie, iar mai apoi industriile proaspete din țară, cari vor avea concurentul acum chiar aci lângă ele, nu ca altă dată, când marfa concurentă venea de la o depărtare de peste 6000 kilometri. Cu marfa produsă în România se va face jocul în scăderea sau urcarea prețurilor după cum interesele marilor trusturi vor fi să ridice sau să scadă valoarea ei.

În atributul statului intră apărarea intereselor generale ale componentilor unei țări, fie că sunt toți simpatici sau antipatici statului, fie că sunt amici sau de alte credințe politice cu guvernul care reprezintă vremelnicele statului. Nevoile și interesele oștirii sunt în atributul ministerului de Război, după cum industriile, comerțul, minele, bursa și operațiunile cu caracter de negoț intră în atributul ministerului de Industrie. Sub actuala oblăduire capitalul mobilă investit în instituțiuni bancare, industriale și miniere în interval de un an acuză o pagubă pentru detentorii de titluri și acțiuni de 19.000.000.000 lei. De ce? Care să fie cauzele acestui dezastru?

Exemplificarea nu este metodă de raționament. Nu-i mai puțin adevărat, însă, că ea ne dă imaginea vizuală, fără de efort de judecată. Sunt scăderi, cari țin de ritmul unor concursuri complexe de împrejurări, pe care nu le dirigem noi, sunt altele cari dacă vom dovedi că au la bază însăși greșita conducere a statului, atunci și răspunderile credem că vor cădea în întregime de partea acelor cari le provoacă. Finanțarea recoltei este, mai bine zis trebuia să fie, o preocupare a guvernului; s'a promis, nu s'a realizat nimic. De aceea producătorii sunt nevoiți să își vândă produsele pe prețuri mult mai scăzute de cât cele ce ar trebui să obțină, dacă statul își îndeplinea datoria lui. Vina o poartă în întregime guvernul.

În... hai să zicem Africa, era odată o societate, care pe baza unui contract avea obligațiunea să dea statului o redevență din produsele ce extrăgea de pe terenurile lui. Fiindcă era o tovărășie, ca în ori ce afacere de comerț, îngăduința și ajutorul reciproc devenise obiceiul. Când statul datoră societății; când societatea, asta mai rar, era în restanță cu plățile ei.

De odată, conviețuirea raporturilor de bună tovărășie ia forma unei dușmăanii, din simplu capriciu al șefului tribului, un anume Bel Krim, și ura cea mai neîmpăcată, sub forma aplicării stricte a legilor la adăpostul cărora se putea mai ușor lovi, intră în acțiune. Și astfel se ivi deodată prilejul de a reclama o dare în natură, pe care în acel moment societatea nu o avea la îndemână. — „Nu aștept, nu vreau nici o îngăduință, nu îmi dă legea dreptul, chiar dacă aș vrea să acord vre-o păsuire, în termen de 20 de zile vreau banii, sau mi-e egal ce se va întâmpla“. Și astfel ducându-se svonul în țară și peste hotare că societatea este în dificultate, creditul ei se sdruncină, acțiunile se prăvălesc vertiginos, lumea se ruinează și marele pontif Bel Krim, mulțumit, afirmă: „Am învins, am distrus societatea, dar am apărât ordinea legală“. Din nenorocire, povestea se întâmplă nu în Africa, ci în România. Societatea se numește *Creditul Minier* și marele pontif e d. ministru V. Madgearu.

Să mai amintim de refuzul aceluiaș domn ministru de a voi să execute un contract, în care statul și-a primit prețul încă de acum doi ani, în sumă de 5 milioane dolari, pentru țițeiul vândut soc. *Rafinorilor Români* și căruia de mai bine de un an refuză să îi predea marfa vândută? Și vitregia tratamentului societății *I. R. D. P.* pentru a-i forța să acorde locurile din consiliul de administrație unor prieteni politici de-ai regimului? Enumerarea cazurilor concrete de brutală samavolnicie a ministerului, în atributul căruia intră tocmai grija de a le apăra și protegia interesele, am putea-o mări trecând în revistă toate ramurile de industrie și de producție din țară, fiindcă nici una nu a scăpat de furia distrugerei, pe motivul că este afiliată politicește partidului liberal.

Dar să revenim la doctrina partidului național-țărănesc, judecată în lumina realizărilor obținute. Modificarea tarifului vamal fără de a fi fost ordonată pe baza unor lucrări statistice, constituie un abuz, dublat de o ilegalitate. Alcătuirea unei comisii nu este o normă științifică de lucru, dacă nu are la bază o statistică, unde să se arate că anume articol produs în țară, după o protecțiune de timp datorită perfecțiunii de fabricațiune, ajuns să fabrice la un preț de cost y ceea ce îi permite acum să vândă la preț z, deci diferența în plus sau în minus devenind prin acest concurs de împrejurări inutilă sau insuficientă, tariful se va mări sau se va micșora în proporția constatată. Dar, lucrând cum s'a lucrat, adică fiecare component al comisiei cerând după cum îi dictau interesele să se adauge sau să se scadă la cutare ori cutare articol, aceasta constituie o parodie de lucrare, care nu are nimic comun nici cu politica economică nici cu criteriul celui mai elementar bun simț științific. Aș putea defini, că

norma diriguitoare a fost *ura*. S'a urmărit în general scăderea tarifului pentru a se lovi în industria națională, fără a se obține totuși o scădere de prețuri la mărfurile puse în consumație.

Reducerea volumului de afaceri, prin încheiere de contracte cu străinătatea, a pus de pildă industria metalurgică într'o situațiune foarte precară. Lăsând la o parte nesocotirea contractelor, pe care ștutul era obligat să le respecte, nu vedem ce interese economice sau politice au putut fi în cumpănă, când s'a hotărât ca podurile metalice pentru șosele să fie comandate în străinătate. Știu toți că *Reșița* a refăcut podul metalic de peste Dunăre la Cernavoda spre deplina mulțumire a tuturor, atunci de ce nu ar putea ea lucra pe cele necesare șoselelor? Este prea mult angajată în lucrări? Pretinde prețuri mai mari ca *Biro*, *Kurty Wagner* sau *Weiss*? Este în interesul economiei naționale o asemenea comandă?

Trebue să constatăm cu durere, că politica economică a guvernului nu a avut altă idee directivă de cât *ura* și distrugerea capitalului românesc din industrie și comerț, urmărind prin aceasta pe detentorii de acțiuni, cari nu sunt afiliați politicei național-țărăniște. Forma aleasă în executarea programului destructiv: fătărnicia, la adăpostul pretextului că se apără drepturile ștutului. Drepturile ștutului urmau să fie apărate când s'au concesionat *chibriturile*, căci dacă s'ar fi pus numai puțină bună voință, ni s'ar fi convenit la un consum egal cu al Poloniei 7 miliarde, cât s'a acordat aceleia, și cum se va da și unguilor, nu 5 miliarde cât ni s'a dat nouă.

Iată unde ar fi trebuit guvernul să facă dovada apărării intereselor ștutului.

TH. DELEANU

Centralizare sau descentralizare?

Guvernanții noștri exaltă: au descoperit un mijloc, care ne va pune pe calea unui progres sigur. Vorbim de regimul descentralizării. Avem tot dreptul să ne minunăm, noi toți cei ce ne-am născut pe solul acestei țări, cum am putut suferi de atâta miopie intelectuală, în cât a trebuit să vină un partid de îndoelnică obârșie sau simțire națională, care să ne deschidă ochii, revelându-ne taina progresului.

Și trebuie să ne mai minunăm încă de un lucru, când auzim elogiile noului regim administrativ: cum se face că țara clasică a centralizării, Franța, nu s'a afundat în mod iremediabil în barbarie; ci a stat veacuri de-a rândul în fruntea progresului omenirii? Mai mult: Franța a stat în fruntea progresului tocmai în acea perioadă istorică, în care absolutismul și sistemul centralizator s'au dezvoltat în forma tipică: în sec. XVII—XVIII, apoi în era imperială, când după o descentralizare de scurtă durată adusă de Revoluție, sistemul centralizării a fost reluat și împins până la cele din urmă limite.

Iar pentruca nedumerirea noastră să fie complectă, trebuie să mai ținem seamă, că francezii nu sunt un popor, care se încadrează lesne într'un regim de tutelă: ei sunt mai curând individualități rebelabile la orice norme impuse din afară. Totuși, ei au atins cel mai înalt grad de progres cu un sistem de centralizare administrativă!

Cum se vede, descoperirea guvernanților noștri este cam din același domeniu, ca și iarba fierului. Să o lăsăm, deci, pe seama babelor regimului, care și'au luat laudabila sarcină, de-a ne feriți cu perlele lor de doctrină politică. Adevărat e, că în dezvoltarea istorică spontană a țărilor înaintașe, sistemele de administrație n'au fost aplicate în urma unei cântăriri a avantajelor și dezavantajelor pe care le prezintă fiecare din ele. Căci orice sistem administrativ are deopotrivă părți luminoase și părți întunecoase. Aceste sisteme cresc în mod natural, ca și o plantă, din terenul concret al țării, pe care vin

să o organizeze. Și după cum natura solului determină specia plantei care se dezvoltă din el, tot astfel natura condițiilor istorice a unei țări determină regimul administrativ sub care țara respectivă se poate dezvolta și propăși. *Acelaș sistem de administrație poate fi bun pentru o țară și primejdios pentru alta, cum de pildă, autonomia locală e un regim foarte fericit în Anglia, nu este însă în România.*

Să punem, deci, problema în lumina ei sociologică reală.

Sistemele administrative sunt determinate: a) de situația geografică a unei țări, și b) de gradul ei de dezvoltare. Vom privi mai întâi influența situației geografice.

Centralizarea s'a dezvoltat în statele europene de pe continent, nu însă în insulara Anglie. Pricina e că statele continentale nu au hotare naturale, cari să le garanteze siguranța din afară. Ele trăesc în necontenit război unele cu altele, și de aceea se dezvoltă pe baze militariste.

Dar, a zice militarism, înseamnă a zice centralizare. Războiul nu se face cu adunări parlamentare, care să țină discursuri luni de zile și să nu ia nici o hotărâre. Aici trebuie un singur șef, care să ia hotărâri fulgerătoare, așa cum cere momentul, și să coordoneze toate mișcările după un plan unitar. Acest spirit militar de centralizare s'a impus la toate statele care s'au dezvoltat pe baze militariste din pricina nesiguranței hotarelor. El a ajuns la forma desăvârșită în Franța vechiului regim, și sub imperiu. Nu e de mirare, că s'a găsit tot un scriitor francez, care a dat cea mai fericită formulă centralizării: „În acelaș moment guvernul hotărăște, ministrul ordonă, prefectul transmite, primarul execută, regimentele se mișcă, vasele înaintează, toba bate, tunul bubue, Franța e în picioare“.

În schimb Anglia, în splendida ei izolare insulară, n'a trăit cu teama statornică a unei invazii din afară. Din această pricină, aici nu s'a putut naște militarismul, iar rolul puterii centrale de stat a fost foarte redus. Astfel siguranța hotarelor și lipsa militarismului, paralizând activitatea puterii de stat, au dus la o dezvoltare contrară aceleia de pe continent: o dezvoltare, în care inițiativa nu mai pornește dela centru, ci dela periferie: dela comune.

Dar, a vedea în acest mod de dezvoltare socială numai foloase, înseamnă a merge ceva mai departe ca englezii înșiși. E de ajuns a spune, că în Anglia spiritul local este atât de puternic, încât adesea devine o primejdie pentru unitatea de stat. Astfel până și programele de învățământ sunt alcătuite aici de comune, după nevoile lor locale: un program unitar de învățământ nu există. Dacă Anglia n'ar avea o cultură atât de intensă, care asigură unitatea sufletească a națiunii, asemenea pulverizare a regimului școlar ar putea să întunece conștiința unității naționale. De aceea azi statul englez înclină să reducă tot mai mult acele libertăți locale, în fața cărora noi, cei de pe continent, ne entuziasmăm într'atât.

Să cercetăm acum a doua împrejurare, de care atârna sistemul de administrație: gradul de dezvoltare a unei țări.

O națiune, la fel cu un singur om, trece prin mai multe vârste, și fiecare din acestea impune un regim corespunzător de administrație. În dezvoltarea unui popor, ca și în aceea a unui individ, vârsta de formație — copilăria — impune un sistem de energică tutelă și disciplină: atunci libertatea ar fi o primejdie. Așa în vârsta maturității ajunge națiunea, ca și individul, la o stare de autonomie: constrângeră e, de astă dată, de prisos, de aceea face loc libertății. Poporul ajuns la maturitate, ca și individul, în aceeași vârstă, se poate conduce singur, fără a mai avea nevoie de o călăuză.

Dirigintele statele europene, Franța a avut fericita soartă, de ași putea crea în perioada de formație sistemul cel mai potrivit nevoilor acestei vârste: un absolutism centralizator, care a șters toate deosebiri regionale, și a cimentat unitatea sufletească a națiunii.

În Germania întâlnim priveliștea opusă: aici Reforma, cu secularizarea imenselor averi bisericesti, a întărit într'atât puterile teritoriale, încât statul n'a mai fost în măsură să le supună și să realizeze unitatea națională. Și așa Germania a intrat în era modernă îmbrucată în fâșii, nu ca un stat unitar, ci ca un conglomerat de numeroase state și stătuțele autonome. Abia după războiu a intrat națiunea germană în real proces de unificare: ea soluționează azi, sub ochii noștri, aceeași problemă, pe care Franța a soluționat-o încă din vechiul regim, cu un sistem administrativ mult mai potrivit.

* * *

După cele zise, e locul să ne punem întrebarea: care e sistemul de administrație cel mai nimerit pentru țara noastră, adică: sistemul indicat atât de situația noastră geografică, cât și de gradul nostru de dezvoltare socială?

Înainte de toate, un lucru e în afară de orice îndoială: acesta nu e un sistem de descentralizare și autonomie locală. Situația noastră geografică e de așa natură, nesiguranța hotarelor atât de mare, că ne impune să trăim — după zisa consacrată — cu arma la picior. Unii istorici au zis despre Germania, că această țară — din pricina situației ei geografice — nu poate trăi decât ca stat militar. Ne temem, că același lucru se va spune și despre România nouă. Aceasta reclamă, însă, un regim administrativ, care să întărească puterea de stat și inițiativa centrală.

Dar faza noastră actuală de evoluție socială, ce sistem de administrație impune? Aici stă latura decisivă a chestiunii. În adevăr, noi ne aflăm azi în plină perioadă de formație. Soarta ne-a hărăzit unitatea prea târziu, alipirea nouilor provincii ne pune pe umeri greaua problemă a unificării, a ștergerii deosebirilor regionale, pe care francezii au rezolvat-o de mai multe veacuri. *În asemenea condițiuni, autonomie locală înseamnă desmembrare națională.*

Starea actuală a nouilor provincii este moștenirea unui trecut secular de aspirare a românilor de către vechii stăpânitori. De aceea pretutindeni, la sate, ca și — mai ales! — la orașe, românii se află

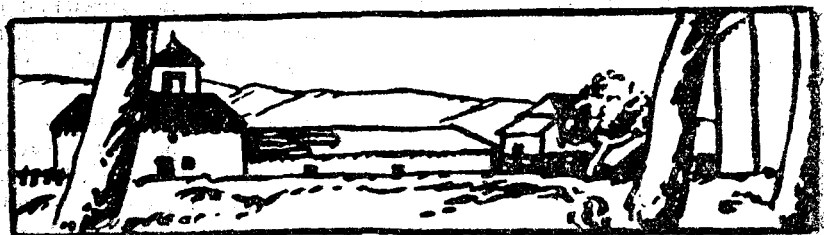
într'o stare inferioară: surghiuniți în colibe dela periferie, alături de casele sau palatele dela centru ale privilegiaților de altă dată, ei duc o viață sărăcăcioasă, produs al unui trecut vitreg.

În această situație inferioară, ce ar însemna pentru noi un sistem de autonomie locală? Ar însemna, că românii, deși stăpâni azi în casă la ei, se osândesc totuș a lăsa conducerea locală în mâinile vechilor stăpâni, în spiritul vechilor interese; ar însemna primejduirea unității și întăririi statului nostru pe bazele sale etnice firești. Căci fiecare provincie s'ar conduce într'un spirit deosebit, moștenit dela vechea dominație.

Aceasta, se înțelege, nu se poate. O lege, care ar duce la asemenea catastrofă națională, nu poate fi decât fapta unui sau unor oameni, cari — prin nașterea sau educația lor — nu au nici o legătură sufletească cu această țară. Iată de ce noua reformă administrativă se prezintă, în cea mai grea accepție a cuvântului, ca o operă de trădare de neam.

Nu, mai întâi o eră de centralizare, care va ajuta românilor să-și reia locul ce li se cuvine, și va zămisi noul suflet național unitar, apoi poate veni și un sistem de autonomie locală-regională: atunci el nu mai prezintă nici o primejdie. Știm, că Constituția prevede ca bază a administrației noastre publice sistemul de descentralizare. Dar știm tot odată, că o Constituție se face pentru o întreagă perioadă istorică, înlăuntrul căreia legiuitorul special e liber să-și aleagă momentul pentru aplicarea deplină a descentralizării. Acest moment însă, pentru noi, este încă departe.

ȘT. ZELETIN

Elementul de baștină în Banat

— Teoria istoriografilor maghiari —

Istoriografii unguri din epoca modernă, conduși în cercetările lor mai mult de considerațiunile politice ale statului maghiar decât de adevărul istoric, neagă, cu toși, plămădirea neamului nostru și continuitatea lui istorică în Dacia lui Traian. Ei afirmă, că românii ar fi venit în aceste părți abia în veacul al XIII-lea și XIV-lea, din Balcani. Acești istoriografi pretind că, înainte de anul 1182 n'ar fi fost români nici pe teritoriul vechii Românie, cu atât mai puțin în Ungaria. După aceștia, imigrarea noastră a început în anul 1242, dar mai cu seamă după anul 1369, de dincolo de Dunăre, împinși fiind de atacurile bizantinilor¹⁾.

Mai târziu, când dovezile istorice despre existența noastră devin din ce în ce mai numeroase și de o autenticitate care nu mai poate fi pusă la îndoială, istoriografia maghiară și atunci caută să mistifice lucrurile, deprecind valoarea noastră politică. Mai întâi, istoriografii unguri admit că am fi existat, dar numai în munți, departe de orice contact cu viața internă a Banatului, ca simpli ciobani, peste capul cărora evenimentele istorice au trecut fără să fi luat cunoștință de ele și fără să-și fi dat vreo contribuție oarecare. Am venit „pe cale de contrabandă” — după cum se exprimă Szentkláray — în momente dificile pentru statul ungar, și ne-am organizat, pe nesimțite, în chinezate, după exemplul aceloră din Valahia și după obiceiurile de acolo²⁾. Iar Turchányi Tihamér³⁾, din această organizație specială trage concluzii opuse cu logica acestei realități istorice. El afirmă, că tocmai organizația specială, românească, ar dovedi, cel mai eclatant, originea noastră de venetici; aceasta ar constitui dovada irefutabilă, că statul ungar ne-a considerat ca oaspeți și numai ca afare ne-a

¹⁾ Vezi Borovszky Samu: Temes vármegye, p. 309.

²⁾ Szentkláray Jenő: Krassóvármegye őshajdaja, p. 190.

³⁾ Krassó-Szörény vármegye története, I. parca I., p. 173.

permis să trăim ca pe meleagurile de unde am venit. Turchányi mai afirmă că, până în veacul al XIV-lea, toponimia în Banat ar fi fost maghiară și numai de aci încolo a început să fie înlocuită cu cea românească.

Istoriografia maghiară, făcând aceste afirmațiuni cronate, le sprijinește pe două împrejurări principale: întâi, că până în veacul al XIV-lea sunt puține izvoarele privitoare la români; al doilea razim, aparent și-l găsește în câteva izvoare străvechi, după cari, strămoșii noștri ar fi trecut, în anul 270 după Hristos, pe malul drept al Dunării, în urma unei porunci împărătești venită dela Roma.

Această teorie însă, — după cum arată regretatul Vasile Pârvan ¹⁾, — nu are nici un temei real. Mai întâi, era peste puțină să se strămute un milion de oameni, — la cât se poate evalua populația romană de atunci de pe teritoriul provinciilor cari constituiesc România de astăzi, — fără ca acest eveniment să nu se fi însemnat undeva, iar pe de altă parte, ca cei cari s'au mutat să nu fi lăsat vreo urmă în dreapta Dunării, în ruinele și pietrele scrise, ce ni s'au păstrat în număr considerabil. Al doilea, în veacul al XIII-lea, românii sunt așa de mulți la nordul Dunării și se întind așa de departe, încât, iarăși, nu se putea ca revenirea lor la vechea matcă să nu fi fost comentată de cineva. Al treilea, cum se face că, reînforși aci, ei au nimerit exact pe locurile de unde se prefinde că au plecat, și cum de cei cari se găseau acolo n'au protestat împotriva invaziunii? Toate acestea sunt întrebări la cari, firește, nu se poate răspunde altfel, decât că nu s'a produs nici o retragere a populațiunii. „Ar fi fost rușine mare — zice Pârvan — și pentru Roma și pentru împăratul care a făcut isprava, să se spuie adevărul, că locuitorii nu s'au mutat, ci au rămas dincolo de hotar, cu barbarii stăpâni peste ei și peste țara și munca lor.“ Istoricii vechi „scriau ce auzeau, nu ce vedeau“ și astfel, însemnările lor nu pot zdruncina mărturiile vieții ce se văd și astăzi pretutindeni.

La acciaș concluzie ajunge și d-l Nicolae Iorga: „Să fi venit noi în veacul al XIII-lea? Dar de dragul cui să fi venit într'o țară bântuită de tătari și de revoluția lui Doja? Secolul al XIV-lea a fost al cavalerismului medieval, care n'avea nimic comun cu ciobanii noștri. De colonizare nici vorbă nu poate fi.“

Totuși, veacul al XIII-lea, în Banat este, în adevăr, acela al colonizărilor, dar nu ale românilor, ci ale ungarilor, după cum dovedește acest lucru, competent și temeinic, d-l Silviu Dragomir ²⁾.

„Pământul scaldat de Timiș și Caraș, Bârzava și Begheiu, ne apare, în lumina mărturiilor istorice, din primul moment, ca pământ românesc“. Mai mult decât atât! D-l Dragomir arată că, două secole întregi după constituirea statului ungar, Banatul a continuat să trăiască o viață politică proprie, deci românească, fără să simtă vreo

¹⁾ Vezi „Inceputurile vieții romane la gurile Dunării“, p. p. 6—12.

²⁾ „Vechimea elementului românesc și colonizările străine în Banat“, — Anuarul Inst. de istorie națională a Univ. din Cluj, III. 1924—1925, p. p. 275—291.

influență din partea acestuia. Penetrațiunea ungarilor în Banat începe abia în epoca regilor angevini, venind aci cu scopul unic de a-l exploata. Dar penetrațiunea aceasta nu se întâmplă în cete, ci individual, pe măsură ce regii respectivi se îndurau să le doneze câte o moșie, deoarece, pe vremea aceea, proprietățile cele mai întinse aparțineau coroanei, deci regelui. Numărul acestora scădea dela o zi la alta, pe măsură ce regii uzau de sistemul donațiunilor care, firește, totdeauna se făcea în detrimentul elementului românesc, autohton. Dărnicia aceasta era cu atât mai accentuată, cu cât „puterea regală vedea o restaurare a sa în sistemul donațiunilor de moșii... Acsády arată că, numai sub domnia lui Ferdinand I. s'au făcut 1300 de donațiuni.¹⁾ Prin urmare, existența câtorva sute de proprietari unguri nu însemnează și aceeaș geografie etnică.

Dealtfel, indirect, pe ici pe colo, adevărul acesta îl recunosc și autorii unguri. Borovszky Samu, de pildă, în lucrarea-i citată, scrie următoarele: „Până la dominația turcească, propriuzis două popoare locuiesc întregul județ (adică Timișul): sus, cei cari dețin rolul conducător prin avere și cultură: maghiarimea; jos, stratul larg al iobăgimei, poporul românesc“.

Dar sunt și alte dovezi, mai palpabile, despre numărul covârșitor al românilor în Banat, din veacul al XIV-lea, adică chiar din epoca așazisei noastre imigrări, pe care autorii unguri sunt siliți să le retacă, pentru a nu li se dărâma întreaga teorie construită cu atâta trudă și abilitate. Din domeniul acestor izvoare, d-l Dragomir amintește două. Primul este o listă de dijme, făcută din ordinul papei Ioan al XXII-lea, în anii 1333—1335 și al cărei rezultat, după expresia d-lui Dragomir, este, pur și simplu, jalnic. Aceasta din două motive: întâi, fiindcă s'a constatat un număr infim de parohii catolice, deci ungurești; al doilea, că aceste parohii erau așa de mici, încât abia numărau câțiva credincioși, de regulă proprietarii de moșii și oamenii lor de serviciu. A doua conscripție datează din anii 1371—72, cuprinzând lista chinejilor și satelor obligate să dea pe cei treisute de muncitori necesari la fortificarea Orșovei. În această listă sunt înșirate localități și sate românești cari există și până în ziua de astăzi, ca de pildă: Sinersig, Hodoș, Lugoș, Vișag, etc. etc.

Nu rezistă unei critici serioase nici argumentele care tind să reducă importanța și valoarea elementului românesc. Istoriografia noastră a dovedit, că românii n'au fost un popor compus exclusiv din păstori, mânat și preocupat numai de nevoia turmelor sale; dimpotrivă, poporul nostru niciodată n'a părăsit pământul pe care îl stăpânește și astăzi; ocupațiunea lui principală a fost întotdeauna agricultura și numai o mică parte, ca și astăzi dealtfel, se ocupa cu cieritul²⁾. Apoi, din pactul regelui Bela IV., încheiat cu ordul Ioaniților (la 1 Iulie 1247) rezultă că, populațiunea bășinașă a Banatului era cea româ-

¹⁾ Dionis von Sebess: Die Agrarreform in Ungarn, Berlin-Leipzig, p. 10.

²⁾ Ștefan Mețes: Anuarul Inst. de ist. Națională al Univ. Cluj, III. 1924—25, p. 293.

nească, că pe această vreme românii aveau organizații militare și că erau închegați în mai multe țărișoare conduse de chineji și vovezozi, vasali Ungariei. Numele banilor Severinului din acest secol ne arată că erau de origine română: Luca, Oslu, Laurențiu, Ugriu (1268), Pavel (1271), Micud (1275), Timoteiu (1281—1283) și Macu (1284—1286¹). Ioan Huniade și fiul său nu odată aduce vii elogii românilor din Banat pentru vitejia și sacrificiile depuse în folosul creștinătății. Ioan Tallóczy a publicat o jalbă a românilor scrisă la 1369 și în care aceștia se plâng că ei trebuie să plătească cheltuielile de aprovizionare ale regelui care a petrecut aci în timpul războiului cu Vlaicu Vodă, precum și spesele oastei, în vreme ce aceasta le devasta întregul avut²). Iar regele Ladislau V., înaintea morții sale (1457), drept recunoștință pentru marile servicii aduse de români întru apărarea vadurilor Dunării, confirmă privilegiile acestora în districtele: Lugoș, Sebeș, Mehadia, Almăj, Carașova, Comiat și Ilidia³).

Cât privește chestiunea toponimiei, despre care autorii unguri afirmă că, până în veacul al XIV-lea ar fi fost maghiară, d-1 Dragomir observă următoarele:

Toponimia, ca în toate ținuturile românești este, în aceste secole, slavo-românească, ca un rezultat al unei comunități politice și sociale de veacuri. Nimirile păstrate în documentele maghiare nicio dată n'au fost reproduse exact; cancelariile ungurești, dacă s'a putut, le-a tradus în limba maghiară, sau dacă aceasta nu era posibil, atunci s'a mulțumit să le stâlcească. O dovadă despre aceasta ne-o servește faptul că, în documentele maghiare, numirile mai niciodată nu sunt constante, ci diferă de la document la document și de la epocă la epocă, după cunoștințele și capriciile dicilor cari le scriau.

În concluzie, istoriografia maghiară, pervertind adevărul istoric urmând scopuri pur politice: pe deoparte, căuta un argument pe care să-l opue idealului nostru național, care se baza pe dreptul istoric de element băștinaș; de alta, penfruca prin teoria colonizării noastre să poată oarecum justifica absența elementului unguresc în această provincie, capitol care, până și în noua configurație politică de astăzi jenează politica maghiară, teritorială și extrateritorială.

P. NEMOIANU

¹) P. Dragalina : Din istoria Banatului Severin, I. p. p. 27—29, 31.

²) Silviu Dragomir, op. cit.

³) Dr. Gheorghe Popoviciu : Istoria Românilor Bănățeni, p. 189.

După stabilizare

Ne apropiem de sfârșitul anului și suntem în măsură a judeca auspiciile sub care a început acest an, și a trage concluziile apusului său. Un an înscamnă o creșteră importantă în viața unui om, dar arareori în viața unui popor. Și atunci încă, importanța evenimentelor e datorită forței obștești îndelung pregătită, și doar fericit canalizată de unii oameni mari ai neamului. Zorii lui 1929 s'au împletit în țara noastră cu sentimentele de bucurie și de speranțe, ce aducea după sine o schimbare de regim, și mai mult chiar, o schimbare de sistem. În decursul celor zece ani ce au trecut după terminarea războiului mondial, țara românească strângându-și toți fiii în hotarele sale mărite, a crezut că poate să-și vindece rănile din războiu și să-și gospodărească viitorul în liniște, fără amestecul prea mare al străinătății. Această credință izvora din mândria firească născută din sacrificiul vieții a sute de mii de români pe câmpurile de luptă. Rezultatul deceniului plin de eforturi nu a corespuns așteptărilor noastre, iar legile interdependenței economice dintre popoare au silit mândria națională, atât de legată de firea românului încât îl duce și acolo unde nu trebuie, să închidă un capitol de multă muncă și de dureroase sacrificii, și să așeze Țara Românească ca parte alcătuitoare din continentul european, care nu poate respira, nu poate trăi, decât împrumutându-se cu ajutoarele de dinafară, până la o definitivă întremare.

Această recunoaștere a fost dusă pe freptele puterii prin agitațiunea partidului național-tărănesc, iar sururile programului erau purtate de cetele conștiente și inconștiente ale mulțimei sub steagul roș-galben-albastru, și iar roș, al principiului democratic, al irezistibilei puteri democratice, ce mână recunoașterile și civilizația de jos în sus: democrația pură și integrală.

Iată auspiciile anului 1929, care trebuia să înfăptuiască lucrurile mari: democratismul românesc în concertul paneuropean.

Acum abureala entuziasmului a trecut, răbojul lui 1929 care voia să fie legat de istorici beți de răscoala lui Tudor Vladimirescu, și-a pierdut uimitor de repede strălucirea și asudă sânge jalnic și decepțiuni amare.

Să judecăm rece.

Toate țările din Europa — aproape nu se recunosc victorioșii de învinși — au trecut prin greutățile mari ale refacerii după războiu. Exemple am avut destule. Incercări, experiențe și soluții, reușite și nu. Am învățat ce trebuie să facem și de ceace trebuie să ne ferim. Țara putea păși, deci, spre refacerea ei, după un program bine stabilit. Stabilizarea monetară și echilibrul între veniturile și cheltuielile statului s'au impus ca problemele mari de rezolvat. Pentru realizarea lor, a fost nevoie — ca și în străinătate — de împrumuturi care să garanteze stabilitatea monedei naționale, și de împrumuturi care să asigure randamentul și utilitatea socială a marilor întreprinderi publice. Apoi trebuia o mână tare. Fără această voință neînduplecată și tenace nu s'a putut sui cu succes în nici o țară calvarul adaptării economiei naționale la un nou etalon de schimb neavariat. Acest proces economic de readucere la realitate a valorii zburătoare și nesigure a tuturor bogățiilor naționale se aseamăna cu o luptă grozavă și lungă, în care mulți au slăbit, mulți au căzut, pentru ca încetul cu încetul economia națională să se întrezeze. Trebuia așezământul politic al statului ferit de zbugumările dureroase ale tuturor celor ce sufereau de pe urma crizei economice. Trebuia ca tot ce constituie o valoare în procesul de producțiune națională să fie apărat și ajutat chiar de autoritatea tutelară a statului. O autoritate, care să inspire respect și supunere în țară, care să inspire încredere în afară celor cari prin acordarea de împrumuturi erau părtași la acțiunea de refacere a țării.

Privind prin prisma imperativelor de mai sus, noi, cari am trăit acest an istoric pentru poporul român, înțelegem decepțiunea ce-l încheie.

Despre program, nimic de zis. Frumos, devenit clasic prin multiple întrebuintări, aproape un „Schulbeispiel“. Dar era purtat de cine? De democrația integrală a partidului național-tărănesc și de conducătorii lui. Ce a făcut acest curent democratic? Forța dinamică a stratului celui mai jos, cel mai neștiutor al chestiunilor de stat, a fost cel mai mult pus în mișcare. Răspunderea sa, niciăierea. Puterea sa, determinantă. Înaintea cetelor de voinici fugeau percepții, fugeau primarii, cei cari mai scăpau cu viața. Masele par inspirate de voința divină, când ating chestiuni constituționale, care impun pe lângă voința națională și grația lui Dumnezeu. Seninătatea regală se tulbură și îngrijorarea o cuprinde, atunci când în ceasurile grele trebuie numai să ocrotească poporul. „Faul“ zice bancherul străin care a liberat prima tranșă a marelui împrumut.

Să vorbim de cadrele acestei democrații salvatoare? Nimic nu dă mai multă sare tragediei, ca tonul comic. Jongleuri și paiețe, oratorie lor trebuie să convingă de cultura academică și în acelaș

timp să racoleze mesele. Cine sânt demiurgii împinși dela spate? Gravitează oare toată mișcarea în jurul unui Jupiter-tonans? Din potrivă, sfatul sfetnicilor pare surprins în sala de aur și de atâtea ori hotărârea de a voi a urmat sfătuirilor, necum voința de a hotărî să le precedeze.

Am asistat astfel un an încheiat la urmările tiraniei democratice, băgate în calapodul consilierilor trimiși de bancherii străinătăței. Ce au fecundat? Muncitorii pământului asistă la tapetarea primăriilor cu scrisori rurale; industria, fiindcă a fost dezvoltată de un alt parafid, este lovită cu răzbunare; necrologul bursei de efecte consti-tue darul de Crăciun pentru instituțiunile financiare; iar legea concordatului preventiv alungă creditele de mărfuri. Filosofia legeri o citec într'un ziar democrat: mai bine să scape o sută de vinovați decât să cadă un vinovat. Mai sublim nu se poate.

Bugetul anului viitor a fost depus. Trebuie să băgăm în el două miliarde pentru plata datoriilor neachitate ale statului. Suferă din această cauză și drumurile. Dar nu se poate face ceea ce s'a făcut în fericitul an 1929? Nu se poate împrumuta această sumă, pentru a nu încărca bugetul decât cu anuitatea împrumutului? Nu se găsesc bani pentru creditul agricol? Cum, străinătatea nu mai vrea să ne dea banii de care avem încă atâta nevoie? Trebuie, oare, numaidecât să o calomniăm, că nu ne dă bani decât contra contracte oneroase de furnituri? Nu mai are încredere străinătatea în noi, în programul nostru, în guvernul nostru?

Incheiăm scrisul nostru, dorind anului viitor și țării noastre oamenii de care au nevoie.

M. I. KOGĂLNICEANU.

Problema funcționarilor¹⁾

I.

— Funcționarii români și legea pensionării —

În aparatul administrativ al statului, putem afirma că niciodată n'a bătuit un vânt mai aspru ca astăzi. Criza e tot așa de mare pentru instituții ca și pentru slujitorii lor; cele dintâi sunt astăzi văduvite de cei mai viguroși susținători; cei din urmă duc o viață de mizerie, fie că sunt activi, fie că au intrat prematur la pensie.

* * *

Prin buna gospodărie a finanțelor, România=veche isbutise să aibă la dispoziția nevoilor ei un corp de funcționari muncitori și onestți. Erau oameni cari, în medie, dacă nu întreceau nivelul general al progresului, dar nici nu se lăsau mai prejos de el; și nu era acesta cel mai mic dintre meritele României vechi. Căci, fără a privi mai adânc dincolo de fațada de civilizație ce întruchipasem, putem afirma că vechiul Regat oferea Apusului, în relațiile cu el, privescanta interesantă a unui stat înjghebat cam repede, însă capabil să iutească pasul spre a urca scara progresului.

Dar cărmuitorii acelor vremi erau alcătuiți dintr'un material, care, oricum l'am privi, face cel mai mare contrast cu pleușca „democrației integrale“ din jurul d=ului I. Maniu. Pentru atâția dintre oamenii

¹⁾ Subt acest titlu vom examina problema în numerile viitoare subt toate aspectele ei, în lumina măsurilor luate de guvern și a noului buget.

politici ai vechii Românie „satisfacția“ puterii nu se ascundea în perfoliul ministerial; mai vie în spiritul lor sta *posibilitatea realizărilor*.

Trecând peste marile figuri ale unui Maiorescu, Carp sau Filipescu, să ne amintim numai idealul formulat la 1904 de Vasile Lascăr, când spunea: „*Vreau să fac din poliție a doua magistratură*“.

Pentru oameni ca Lascăr, Haret, și alții, organizarea statului era, evident, o problemă esențială, căci condiționa progresul.

Iată de ce astăzi, în atmosfera demagogică a epigonilor ce înconjoară pe primul-ministru, o adâncă melancolie ne cuprinde, când vedem tratamentul la care sunt expuși cei mai buni cetățeni ai statului — funcționarii.

Să ridicăm, totuși, o clipă vălul ce acopere, la acest sfârșit de an, dureroasa chestiune a slujbașului de stat, și să-i analizăm situația.

* * *

Guvernul avea în față două aspecte ale problemei ce-și aștepta de la el soluționarea: numărul abundent al funcționarilor și salarizarea lor mizeră. Acum, după depunerea bugetului am văzut soluțiile: pensionarea în masă a funcționarilor de mai sus și... nici un spor la cei rămași.

O primă întrebare: dacă nu se realizează nimic în privința salarizării, atunci de ce, cu o singură lovitură, o atât de dureroasă jertfă în acest corp? A doua întrebare: pensionarea, în fapt, nu este *degravare*, ci doar trecerea unei sume de la o rubrică de cheltuieli la altă rubrică de cheltuieli, cu o neimportantă diferență în minus; și atunci, iarăși, de ce?

Răspunsul este foarte simplu: totul a fost o manevră politică și nimic altceva. Dacă preocuparea guvernului ar fi fost serioasă și sinceră, el avea la îndemână pe funcționarii cei mici și tineri; acci cari, având viitorul în față, își puteau face ușor altă carieră. Pe aceștia, fiind și amovibili, îi putea desărcina pur și simplu și atunci, desigur, s'ar fi realizat o oarecare economie bugetară. Nici o numire nouă 2—3 ani, și totul intra în normal, fără operația chirurgicală.

Aceasta e măsura la care se oprise primul-ministru de la 1927, dl general Averescu, și dacă ea s'ar fi respectat de atunci, desigur, până acum totul era normalizat pe o cale inofensivă. Dar guvernului de azi nu i-a trebuit normalizare; el a vrut *capul* funcționarilor bănuși de sentimente politice adverse și *locurile* de frunte ale instituțiilor de stat pentru a-și plasa partizanii, asigurându-și astfel prin angajarea acestora *cu contracte*, și dominațiunea. Iată de ce nu s'a dat în lături de a isbi și în instituțiile statului, lipsindu-le de oamenii cei mai competenți, când nimic nu-i împiedica de a presta și mai departe serviciile lor.

Un gest de patimă politică, din care statul păgubește de două ori: odată, că-i plătește și al doilea, că nu se folosește de munca lor, — iată ce e pensionarea funcționarilor. Adăugăm, că statul va fi tributarul acestor pensionari încă mulți ani, fiindcă ei sunt tineri și

sănătoși. D-l I. Maniu ar putea reflecta o clipă, ce s'ar întâmpla dacă fiecare guvern va administra câte o lecție de răzbunare adversarului?

* * *

Dar problema are și un al treilea aspect.

Când se ridică chestia economiilor, și pe baza lor se fac amputațiuni așa de dureroase, suntem îndreptățiți, cel puțin, să vedem realizându-se economiile.

Dar care este realitatea?

Noi cunoaștem o sumedenie de paraziți bugetari, introduși pe la mai toate departamentele sub diferite titluri: consilieri tehnici, atașați de presă, etc., cari primesc diurne de câte 40.000—100.000 de lei lunar. Cunoaștem publicații făcute pentru reclama guvernului în străinătate, cari se plătesc cu multe milioane. Toți am citit în ziare că miniștrii și subsecretarii au făcut călătorii oficiale prin toată lumea; delegații de deputați au străbătut Europa și până peste Oceane... Față de aceste liberalități, funcționarii decapitați, și cu ei opinia publică, sunt în dreptul ei să se întrebe: cu ce autoritate morală vă atingeți de noi când robinetul bugetar curge în continuu?

* * *

Revenind la legea pensionărilor, este natural să ne întrebăm: pe cine lovește această măsură?

Necontestat — ea a isbit și într'un număr de nărăviți și imbuibați. Dar ce însemnează acești câțiva, cari se numără pe degete, față de imensa majoritate a acelor modești muncitori cu condeiul?

Ei sunt — cum spuneam la început — cei mai buni cetățeni ai statului. Chiar dac'ar fi toți, până la unul, adversari politici, sunt infinit mai buni cetățeni și mai credincioși decât aceia dintre unguri cari au refuzat jurământul de credință Regelui și Noului Românii; acei unguri, pe cari i-au gratificat d-nii Maniu și Boilă, pentru sentimentele lor: buni maghiari...

Funcționarii, aruncați afară de către guvern sunt, până la formarea unei burghezii naționale, cei mai buni părinți de copii din clasele noastre sociale. Din căminurile lor vor ieși cei mai valoroși tineri ai României de mâine. Ei sunt cetățenii, cari și-au dat statului cei mai frumoși ani pentru susținerea marelui edificiu. Și atunci, cum să ne explicăm vitregul tratament?

Este inconștiență și haos, este patimă și răzbunare, ori o pervertire a simțului național?

Oricare ar fi explicația, rezultatul obiectiv e același; și el caracterizează, singur, regimul sub care țara își frăește cele mai grele clipe.

P. G. PAPACOSTEA

Pregătirea unității noastre naționale

— Rolul cârmuitorilor de astăzi ai României-întregite —

Socotim util, ca din când în când să socoatem la iveală câteun nou document, care să lămurească cât mai limpede rolul cârmuitorilor de astăzi ai României-întregite în pregătirea unității noastre naționale. A trecut vremea înșelărilor și a minciunilor ficluite pentru galerie. Opinia publică are dreptul să cunoască în adevărata lor lumină pe profitorii atât de norocoși ai Ardealului, cari nu numai că n'au contribuit cu nimic la realizarea visului milenar al unirii, dar nici măcar n'au crezut în posibilitatea unei asemenea minuni.

Multe din ciudățeniile vieții politice de zece ani încoace ar putea a fi înțelese, dacă s'ar ține seamă mai des de această tristă realitate. Oamenii, pe cari valul demagogiei regionaliste i-a cocotat în locurile de răspundere de unde ar trebui să călăuzească destinele țării, au militat politicește, în tot timpul războiului, pentru o idee protivnică întregirii neamului, făcând adesea veritabile excese de zel în tabăra dușmanilor noștri.

Unul din acești matadori ai concepției austro-maghiare a fost d. Alex. Vaida, actualul ministru de Interne, paznic al ordinii publice dela Curtici până la Cavarna, mâna dreaptă a primului-ministru, și, la nevoie, ingenios și tainic furnizor de regenți. Pentru a-l înfățișa în proiecțiunea propriilor sale credințe, vom reproduce mai jos un articol publicat în ziarul *Reichspost* din Viena, în ziua de 30 August 1916, adică imediat după declarația de război a României. Articolul intitulat: „*Românii din Monarhie și declarația de război a României*” poartă iscălitura *Al. von Vajda*, și se adaugă sub numele medicului din Karlsbad, astfel înobilat, îndoitul titlu de „*membru al Parlamentului maghiar și membru în conducerea partidului național român din Ungaria și Transilvania*”.

☞ Cititorul se va dumiri numai decăt, că nu-i vorba de o obișnuită declarație de loialitate, smulsă prin intimidare cu revolverul la tâmplă, cum s'a spus adesea, ci de o adevărată profesiune de credință politică, prezentată benevol, în deplină liniște, cu aerul unei adânci convingeri personale și sub forma unui studiu rece al stărilor internaționale din acea vreme. Erau zilele înfrigate și pline de nădeji ale celor dintâi asalturi date de vânătorii români la vechia graniță, astăzi dărămată, când steagurile armatei Regelui Ferdinand se puseseră în mișcare, purtate de avântul unei națiuni întregi, spre Alba-Iulia lui Mihai Viteazul.

Unii ardeleni se aflau atunci subț acele steaguri, lăsându-și mai apoi oasele pe câmpul de bătaie; alți mucezeau prin închisori la umbra spânzurătorilor cezaro-craiești; câți au putut, au ieșit cu flori în celea oștilor liberatoare, plătind mai târziu această mișcare spontană a inimelor lor cu lungi suferințe de refugiu sau cu prețul propriei lor vieți; cei mai mulți tăceau, tăcere încordată, plină de așteptări, în taina căreia nu era prea greu de pătruns... Atunci, d. Alex. von Vajda, în siguranța deplină a cabinetului său de lucru, scria următoarele:

Românii din Monarhie și declarația de război a României

dr. Al. von Vajda

membu al Parlamentului maghiar și membru în conducerea partidului național român din Ungaria și Trasilvania.

Acum, totuș, s'a întâmplat altfel, și anume nu așa cum au sperat și au așteptat cei mai buni și mai înțelegători români din Bucovina și Ungaria. Toate sforțările mari și cinstite, făcute în interesul viitorului tuturor românilor pentru a îndupleca România de a se atașa Puterilor Centrale, s'au dovedit ca o muncă a lui Sisif.

Aveam, cu toate aceasta, motive bine întemeiate, nu numai pentru a spera, ci și pentru a crede, că *punctul nostru de vedere* tradițional va fi pus în cumpănă și va fi apreciat în ziua când se va decide la București și când se va lua o hotărâre în privința atitudinii României. Două momente caracterizează acest punct de vedere: un motiv întemeiat pe considerente sentimentale și unul întemeiat pe considerente de politică reală.

Componentele primului motiv formează imponderabilul din care se naște în sufletul omenesc iubirea de vatră și de patrie și fidelitatea sinceră, până la jertfă, față de Dinastia înrudită cu poporul. Acest imponderabil, devenind un sentiment al maselor, s'a manifestat prin însufleșirea pentru război a poporului român din Monarhie și prin vitejiile strălucitoare, pe cari le-au săvârșit până astăzi fii, acestui popor pe toate câmpurile noastre de luptă. Ca orice popor de țărani, așa și poporul românesc este în sentimentele lui neinduplicabil și conservativ. Majoritatea lui a suferit în robie grea. *Marea împărăteasă Maria Terezia și marele ei fiu Iosif al II-lea au desfăcut aceste cătușe, dăruind primele raze de cultură.*

La tradițiile politice și culturale s'au mai adăus și cele ale gloriei militare, care glorie și-au câștigat-o grănicerii ardeleni și bănățeni sub steagurile Habsburgilor prin nemuritoare fapte vitejești în cursul veacurilor. Așa au trăit și s'au aprofundat tot mai mult din generație în generație fidelitatea și credința fermă a poporului român către Dinastia lui moștenită. Când Domnitorul a chemat la arme, atunci poporul nu a înțeles să apere numai căminul lui, să rămână fidel jurământului depus ca soldat, ci românul voia să răsbune moartea crudă a viitorului lui Împărat și Rege, în jurul căruia a țesut fantazia poporului legende despre un viitor mai bun. Ritul ambelor biserici românești întrebuintează limba națională. Credincioșii iau parte în mod activ la serviciul divin, și atunci se roagă de la copil începând deodată cu preotul, cu pietate, Duminecă de Duminecă: „Lasă, Doamne, ca să vie binecuvântarea ta asupra Împăratului și Regelui nostru Francisc I, asupra casei domnitoare și a armatei“. Aceasta plantează în adâncul inimii lor sentimentele dinastice, le întărește și le ține treze, la tineri și bătrâni, bărbați și femei.

Toate acestea s'au știut în România. Nu numai că au fost știute, dar s'au luat și în considerare. Insuș Regele Carol și toți politicienii români din timpul în care a domnit, au arătat totdeauna nu numai stimă și pricepere față de sentimentele dinastice ale *românilor habsburgici*, ci le-au legat la inimă cultivarea lor. *Toate acestea au fost uitate la București?*

Tot așa de bazat a fost considerentul de politică reală, care ne-a nutrit credința până la 28 August, anume că *România va intra în războiu de partea noastră și va contribui în mod decisiv la prescurtarea acestuia, printr'o victorie finală.*

Pentru noi și pentru oricare român din vechiul Regat era o dogmă politică, că Rusia reprezintă pentru întregul românism un pericol de viață. Rusia trebuie, urmând tendinței sale, să ajungă în posesiunea strâmtoarelor la Mare. Va renunța vreodată la drumul de continent peste România și Bulgaria? Cine va fi atât de naiv să creadă aceasta?

În Basarabia sunt subjugăți două milioane de români. Ei sunt lipsiți de conștiința națională. Această împrejurare și numărul lor disparent față de populațiunea de 170 milioane a Rusiei hotărăște soarta lor. Ei sunt dați pieririi. Numai un dezastru al Rusiei poate să-i salveze. *Românii din Bucovina au fost mulțumiți.* În Ungaria am luptat împotriva sistemului politic. *Ce a însemnat, însă, această luptă, ce a însemnat pericolul de maghiarizare, față de o omnipotentă rusească?*

Lupta politică a oțelit și a dezvoltat conștiința națională a românismului, caracterul singularicului și al poporului întreg.

Arta politică a oligarhiei maghiare dezvoltată într'o mie de ani la virtuozitate, împreună cu toate apucăturile, fătărniciile și dedesupturile tactice, a început să facă pe timpuri și la noi școală și a îngreunat înțelegerea între poporul român și guvern.

Democratizarea Ungariei, care va fi după război veritabilă, a deschis însă și poporului român o perspectivă, cu încrederea plină de speranță cu care soldații noștri s'au dus în luptă nu va fi înșelată, și că victoria va asigura poporului lor garanția unei dezvoltări libere și populare.

Înțelegerea frățească a tuturor popoarelor din Austro-Ungarie li s'a părut garantată. Apoi, România, urmând intereselor ei de existență celor mai proprii, trebuia să se alăture Monarhiei noastre. Această Europă Centrală trebuia să formeze în toate timpurile cuibul și apărarea întregului românism. Nouă, românilor habsburgici, ne-ar fi revenit rolul plăcut de a fi intermediarii între România întregită cu frații noștri din Basarabia și între maghiari, germanii habsburgici, slavi și Germania. Astfel și-ar fi întins Hohenzollernul din sud-est mâna celui din nord și românii habsburgici din Austria și Ungaria nu ar fi sângerat în zadar pentru a înlătura prin victoria Monarhiei noastre pentru totdeauna, pericolul rusesc din viitorul poporului lor.

Așa gândea mare și mic, cei de sus și cei de jos dintre românii din Austro-Ungaria.

Toate acestea au fost ignorate în România. *Ce desiluzionare și ce lovitură pentru poporul nostru!* Până acum atinse numai indirect de războiu, Ardealul și Banatul devin zonă de războiu. Poporul nostru este expus tuturor suferințelor. Oricum se va decide războiul, România nu va putea scăpa pentru viitor de dependență rusească.

Poporul român din Austro-Ungaria, însă, își păstrează hotărât cu aceeași sinceritate și dragoste ca și în trecut și pentru viitor credința sa pentru Dinastic, dovedită veacuri de-a rândul. Căci instinctele poporului și tradițiunile nu pot fi schimbate de azi pe mâini.

Dacă ne imaginăm întreaga stare deplorabilă a românismului habsburgic, și dacă luăm în considerare faptele arătate mai sus, atunci ni se pare de neînțeleasă declararea de război a României, și ne întrebăm tot mereu din nou: Cum este aceasta posibil? Cum de s'a întâmplat astfel? Autorul acestei catastrofe va fi desigur lovit de blestemul viitoarelor generații românești!

* * *

Acestea erau credințele dlui Alex. Vaida în August 1916. Ele nu mai au nevoie de niciun adaos. Actualului cărmuitor al României întregite i se părea de neînțeles pentru ce vechiul Regat se arunca în război pentru desrobirea Ardealului, și chema blestemul viitoarelor generații românești asupra autorului acestei catastrofe: Regele Ferdinand.

De atunci au trecut treisprezece ani. Autorul articolului din *Reichspost* a ajuns sfenic al Tronului la București și vorbește, cu aceeași grandilocvență, în numele Ardealului. Pentru fapta lui de odinioară, n'are de răspuns în fața niciunei instanțe judiciare. Dar, oricum, de judecata posterității nu va scăpa.

„TARA NOASTRĂ”

Comercializarea Teatrelor Naționale

Nu cunoaștem părerea dlui Virgil Madgearu despre valoarea estetică a tragediilor lui Shakespeare. La drept vorbind, nici nu-i putem cere să se pronunțe într'o materie absolut străină preocupărilor dumisale obișnuite. Părăsind sfera precisă a studiilor statistice, mulțumită căroră răspunde trezit din somn cu ochii închiși câtă cantitate de lână a produs Anglia la 1593, d. Virgil Madgearu a nimerit la teatru o singură dată. Se juca o comedie cu subiect din lumea politică: „O scrisoare pierdută“, de un anume I. L. Caragiale. Vă închipuiți, că d. Virgil Madgearu n'a fost străbătut de o impresie prea agreabilă, văzându-se zugrăvit atât de transparent, cu anticipație, în grandilocventul Cațavencu.

De atunci a rămas cu nestrămutata convingere, că o instituție subvenționată, care și-a îngăduit ani de arândul o asemenea ridiculizare a democrației, nu merită niciun fel de sprijin din partea unui guvern național-țărănist, răsărit el însuș din consultarea votului universal. Mulțumită acestei întemeiate aversiuni pentru arta dramatică, la care s'a adăugat, ca un argument hotărâtor, concepția fundamentală economică a dlui Virgil Madgearu, s'a născut într'o bună zi ideia comercializării Teatrelor Naționale. Constrâns de nevoile Tezaurului public să realizeze economii din toate părțile, pentru a nu întârzia cu plata pensiilor foștilor funcționari maghiari, d. Virgil Madgearu*) s'a gândit, să transforme Teatrele Naționale, astăzi așezăminte deficitare,

*) Pentru cei, cari nu sunt în curent cu toate peripeziile vieții politice din România, trebuie să adăugăm, că d. Virgil Madgearu conduce în momentul de față departamentul Finanțelor.

în întreprinderi rentabile, ca, de pildă, trupa de reviste a d-lui C. Tănase sau faimosul circ Kludski. Iar dacă statul s'a dovedit, și de data aceasta, prost negustor, neglijând o importantă sursă de câștig, nimic nu ne împiedică să înființăm o Casă autonomă a Spectacolelor și să concesionăm pe Hamlet, pe Vlaicu-Vodă și pe d-na Puia Ionescu, cum am concesionat tutunul, sarea și chibriturile.

Artă? Cultură? Limbă românească? Pentru asemenea fleacuri să se arunce pe diferite gărle (numai pe apa Dimboviței 16 milioane) atât bănet din bugetul țării? Ce mai rămâne, în cazul acesta, pentru voinici?

* * *

Cititorul a băgat de seamă, desigur, că această introducere n'a avut alt rost decât acela de sublinia cât mai viu lipsa de seriozitate a noului proiect de reformă privitor la organizarea Teatrelor Naționale, care, urmând să ia ființă și să se aplice peste câteva zile, cu începere dela 1 Ianuarie 1930, nici măcar n'a fost înfățișat în liniile lui esențiale. După un prea înrădăcinat obicei al pământului, o aprinsă discuție contradictorie a izbucnit în jurul acestei inovații, asupra căreia nimeni nu-i încă nici pe departe lămurit. În realitate, nici nu se prea poate bine pricepe, cum se va aplica formula comercializării pe capul Teatrelor Naționale, după cum nu reușim să ne închipuim închirierea cu caet de sarcini a Universităților, a Pinacotecei sau a Muzeului de zoologie dela Șosea. Evident, dacă d. Virgil Madgearu ar ajunge dictator financiar în Franța, n'ar pregeta să concesioneze Luvrul unui consorțiu american. Credeți, oare, că Mona-Lisa n'ar putea să fie comercializată?

Teatrele noastre Naționale, fiindcă despre ele vorbim, corăspund unor necesități sufletești, cari, unde n'au apărut încă, vor trebui să fie trezite. Statul le susține, cu sacrificii însemnate, recunoaștem, ca pe niște altare ale cultului limbei românești, în credința că neconținutarea creșterea a valorilor artistice în viața unui popor îi justifică existența cel puțin în aceeaș măsură cași zăcămintele de petrol, cari așteaptă în adâncimile subsolului sondele capitalului anglo-saxon... Acest punct de vedere, foarte puțin utilitarist, a fost îmbrățișat până acum de toți românii, mai mult sau mai puțin democrați, cari s'au perindat la cârma țării. Pentru ce să fim nevoiți să renunțăm la el?

S'au ridicat obiecțiuni serioase împotriva felului cum sunt conduse, dela o vreme încoace, Teatrele Naționale dela noi. Unele sunt acuzări, cari privesc conducerea artistică a acestora. Altele sunt imputări, cari se referă la gospodăria lor bănească. S'a repetat neconținut, în articole de gazetă, în destăinuri strecurate la ureche, în interpelări recitate la tribuna Parlamentului, că la cele mai multe Teatre Naționale domnește o risipă culpabilă, că se plătesc lefuri princiare unui personal supra-încărcat și deci inutil, că se cheltuiesc sume exagerate pe montări din cale afară de luxoase, în vreme ce reperțoriul alcătuit pentru uzul spiritual al spectatorilor coboară, adeseori,

subt nivelul estetic și moral impus de însăși menirea unor scene subvenționate. Și câte, oare, nu s'au mai spus?

Noi să presupunem, că toate aceste învinuiri ar fi întemeiate. Ei și? Oare nu există alt remediu, pentru înlăturarea răului, decât renunțarea? Ar fi destul de trist, dacă statul n'ar avea pentru instituțiile sale, cari la un moment dat n'ar corespunde misiunii lor, o altă rețetă decât scoaterea lor la mezat și arendarea la particulari. Pentru ce acest auto-certificat de incapacitate? E o abdicare inacceptabilă.

Merg prost Teatrele Naționale? Nu sunt administrate cu grije? Repertoriul lor e criticabil? Ia să cercetăm, poate s'ar găsi un leac, care să asigure funcționarea lor mulțumitoare. Vom înșira aci, în fuga condeiului, câteva: 1. Obligația pentru Teatrele Naționale de a respecta legea contabilității publice. 2. Sancțiuni categorice în cazul când s'ar depăși, fără o rectificare aprobată a bugetului, diferitele capitole de cheltueli. 3. Restrângerea numărului personalului la limita impusă de legea teatrelor, ca să nu se poată face nicio numire nouă decât în măsura locurilor disponibile. 4. Stabilirea unor astfel de norme la alcătuirea bugetelor Teatrelor Naționale, încât statul să-și asigure un control real și serios. 5. Revizuirea sistemului actual al comitetelor de lectură, lipsite de răspundere, găsindu-se o formulă nouă pentru alcătuirea unui repertoriu selecționat al Teatrelor Naționale. 6. (Și, dacă voii, ultimul) Să se găsească pentru toate Teatrele Naționale conducători capabili, pe cari intervențiile fruntașilor din partid să nu-i influențeze, și cari să n'aibe de satisfăcut nici autori favoriți, nici ingenue favorite...

* * *

Sau, dacă toate acestea sunt cu neputință de realizat, dacă se urmărește creierea unei autonomii artistice și administrative în favoarea Teatrelor Naționale, atunci să se revină la cunoscutul sistem al *Societății dramatice*, inaugurat la Comedia franceză prin faimosul decret lansat de Napoleon I la 1812, pe când Moscova ardea și „marea armată” își căuta zadarnic dușmanul prin stepele Rusiei. Să se lase Teatrele Naționale pe seama artiștilor lor; să li se acorde sprijinul bănesc necesar; să li se impună consultarea unui comitet de lectură pentru alegerea repertoriului, și să li se dea un administrator general, care să coordoneze eforturile multiplei colaborări.

Nu susținem, că aceasta ar fi soluția cea mai bună. O socotim, în orice caz, preferabilă aceleia, care vrea să așeze o teighea în locul unei instituții de cultură, instalând ca arendaș al artei noastre dramatice pe un domn de pe stradă, pe un samsar al regimului sau pe un impresar analfabet! În felul acesta ne-am putea trezi într-o seară, pe scena Teatrului Național din Capitală, cu un *match* de box între d. Poldi Steinbach, șampionul Austriei, și simpaticul nostru pugilist Moji Spakow. Organizatorul acestei întâlniri nu-i va fi greu să-l convingă pe d. Virgil Madgearu că servește cauza educației fizice în România-intregită...

ALEXANDRU HOĐOȘ

Cronica politicei externe

Ungaria și reparațiile orientale. — Atitudinea Italiei. — Ineficacitatea pactului Kellogg. — Rezolvarea crizei din Cehoslovacia

Conferința reparațiilor orientale dela Paris și-a încheiat lucrările, fără ca să se fi ajuns la o înțelegere deplină și definitivă. Ungaria și Bulgaria au refuzat până la urmă, cu o încăpățănare demnă de o cauză mai bună, să dea concursul lor acestei opere de pace.

Chestiunea urmează acum să fie definitiv tranșată în a doua conferință dela Haga, a cărei deschidere a fost fixată pentru ziua de 3 Ianuarie 1930. Aci se va pune problema reparațiilor în complexul ei, și nu ne îndoim că se va găsi formula pentru a fi definitiv deslegată în sensul preconizat de toată lumea doritoare de pace.

Dacă cele două țări recalcitrante, în special Ungaria, se vor menține în negația lor, conferința va găsi, de sigur, mijloace pentru a-și impune voința, ne putându-se admite că Franța, Anglia și Germania se vor lăsa intimidată de Ungaria, de Bulgaria, sau de ambele țări împreună.

Protecțiunea deosebită de care se bucură, în special, Ungaria din partea Italiei, nu va putea să-i folosească în cazul de față, pentru că de rezolvirea chestiunii reparațiilor și de cât mai neîntârziata punere în aplicare a planului Young sunt legate interese prea mari. Marile puteri, în dorința lor de a lichida trecutul și de a inaugura o nouă eră politică mondială nu se vor împiedica de asemenea obstacole.

Atitudinea dârză a Ungariei se datorește, desigur, în mare parte, protecției de care am vorbit mai sus. Italia îi acordă un oarecare sprijin; acest sprijin, însă, nu este menit să dea Ungariei liniștea de care are nevoie. Se știe, că mai mult decât vecinele ei, această țară trebuie să-și refacă situația economică adânc sdruncinată, ceea ce nu-i poate îngădui starea de continuă agitație în care o ține un guvern, pe a cărui program stă scris: ura și revanșa.

Italia, prin ocrotirea pe care o acordă Ungariei, nu numai că nu-i aduce servicii, dar o deservește, cauzându-ne, în acelaș timp, și nouă, pagube materiale și mai ales morale. Trebuie să facem această constatare, dându-ne seama, că Italia nu nutrește gânduri dușmănoase față de noi. Atitudinea, pe care a avut-o pe timpul guvernării prezidate de d. general Averescu, precum și ulterioarele ei gesturi, ne întăresc în această credință.

Trebuie, însă, să recunoaștem, că în această chestiune avem și noi o parte de vină. Generalul Averescu creiase cele mai bune raporturi între cele două țări, raporturi cari au fost turburate de guvernele următoare. Italia s'a crezut astfel degajată de angajamentele pe care și le luase, îndreptându-se cu tot dinadinsul pe calea pe care o urmează astăzi.

* * *

Pactul Kellogg, la a cărui semnare, de către nu mai puțin de 55 puteri europene și extraeuropene, s'a făcut atâta sgomot, a dat greș dela prima ocazie, când urma să fie aplicat.

Cu tot pactul Kellogg, două țări semnate, China și Rusia, se află în război de câteva luni. Totuș, niciuna din restul de 53 țări semnate nu s'a gândit să intervie decât atunci când unul dintre cei doi beligeranți, înfrânt și în neputință să continue lupta, a cerut intervenția puterilor și aplicarea convenției semnate la Paris.

Intervenția puterilor a avut loc cu cea mai mare promptitudine; Rusia a răspuns, însă, că nu primește nici un fel de amestec străin, dovedindu-se astfel totala ineficacitate a pactului față de toți acei cari nu vor să-l respecte.

Ceeace este mai curios, e că Rusia caută să stabilească o apropiere între situația din Manciuria, creată printr'un război, și situația din Basarabia, creată prin libera voință a marei majorități a populațiunei locale.

În ședința plenară a comitetului executiv central, locțiitorul comisarului afacerilor străine, Litvinov, a făcut o amănunțită dare de seamă asupra situației din afară, comunicând textul intervenției puterilor pe baza pactului Kellogg, precum și motivele pentru cari Rusia respinge această intervenție.

Cu această ocazie, Litvinov a spus, între altele, următoarele: „In partea de Sud-Vest a graniței noastre există o provincie, care nu s'a despărțit în mod formal de Uniunea Sovietelor și este încă ocupată de un alt stat. Această ocupație este trecută cu vederea chiar de păzitorii autorizați ai pactului Kellogg. Vorbesc de Basarabia, ai cărei locuitori n'au încetat nicicând să dorească(?) realipirea la Uniunea Sovietelor, ceea ce noi nu vom putea să uităm niciodată“.

Comisarul sovietic face astfel o comparație între situația din Manciuria și aceea din Basarabia, prefinzând că puterile, pe baza pactului Kellogg, ar avea datoria să intervină și în chestiunea care ne

privește pe noi. D. Litvinov uită, de sigur, sau vrea să uite, că alipirea Basarabiei, în afară de orice alte considerente, este anterioară semnării pactului, și că o atare intervenție n'ar putea avea loc, cu atât mai mult cu cât tratatul dela Londra, dintre România de-o parte Franța, Anglia, Italia și Japonia de altă parte, a recunoscut și confirmat această alipire.

Dar nu pentru a spune acest adevăr învechit am reprodus cuvintele dlui Litvinov, ci pentru a ne exprima mirarea, că ziarele românești n'au pomenit despre aceste declarații. Le-am reprodus din ziarele vieneze și ne întrebăm, de ce agenția oficioasă „Rador“ omite să comunice presei evenimente, privindu-ne de aproape și interesând opinia publică în mod deosebit?

* * *

Criza ministerială din Ceho-Slovacia, după îndelungate tratative între diferitele partide și grupări, s'a terminat, în sfârșit, prin constituirea guvernului sub președinția dlui Udrzal, fost șef și al guvernului precedent.

De data aceasta cabinetul s'a refăcut cu ajutorul partidelor socialiste germane și cehe. Noua majoritate burghezo-socialistă se compune din blocul burghez, din care fac parte 46 deputați agrarieni cehi, 16 agrarieni germani, 25 clericali, 14 democrați naționali, 12 din partidul micilor industriași cehi, și din blocul socialist, compus din 43 cehi, 21 germani și 32 național-socialiști cehi. Majoritatea este astfel formată din 113 deputați burghezi, față de 96 socialiști; în total 209 deputați din 300.

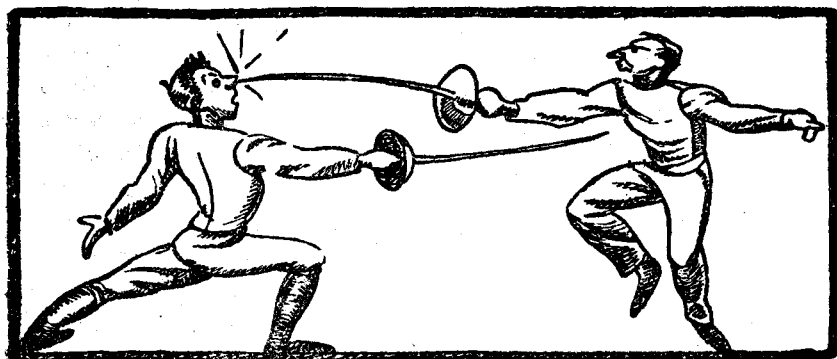
În afară de guvern au rămas comuniștii, trei grupări germane, naționaliștii, național-socialiștii și creștin-socialii, populiștii slovaci și cele două partide maghiare.

Cunoscând cuminenția și maturitatea politică a poporului ceh, nu ne îndoim că această colaborare a două blocuri, reprezentând două clase sociale ale căror interese se ciocnesc adesea, va avea durată, dând rezultate fericite. În ce privește participarea unei părți a poporului german la guvernarea țării, ea nu este la prima încercare. Partidul agrarian german și-a avut reprezentantul său și în precedentul guvern dela Praga. De astă dată, un al doilea partid german intră în guvern, astfel că peste prăpastia, care părea că desparte cele două popoare, s'a aruncat o nouă punte.

Nu putem vorbi despre republica aliată nouă, fără a aminti despre recenta vizită a ministrului nostru de externe la Praga, exprimându-ne satisfacția, că raporturile dintre cele două țări sunt din cele mai intime.

Identitatea de interese în prezent, legată de identitatea de soartă în trecut, cimentează această legătură, am putea zice indisolubilă, a cărei importanță iese tot mai mult în evidență.

VIRGIL P. RÂMNICIANU

GAZETA RIMATĂ

Metamorfoză

Văzând privesătea vieşii, banală, lăncedă şi tristă,
Am răs de multeori cu poftă în colşu-acesta de revistă.
In goana zilelor, adesea, oprindu-ne puşin din mers,
Ne-am răcorit amărăciunea în ritmul viu al unui vers.
Prostia ne pândeă din umbră la fiecare cotitură
Cu vorba ei bolovănoasă, cu ochii injectaşi de ură,
Trăzneă asupra noastră, par'că ar fi descins direct din cer.
Iar noi glumeam, fiindcă gluma e cel mai bun paratoner!
Apostrofând-o printre strofe, nicipând n'am urmărit efecte,
Şi totuş nu se poate spune, amici, că n'am avut subiecte:
Când se părea că printre rime întreg ridicolul s'a scurs,
Venea solemn bătrânul Csicsó şi ne finea un nou discurs...

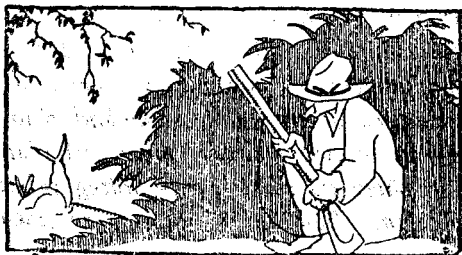
Am străbătut cu biciu'n mână maidanele demagogiei
Şi-am adunat pe toşi bufonii în scoarşele Antologiei.

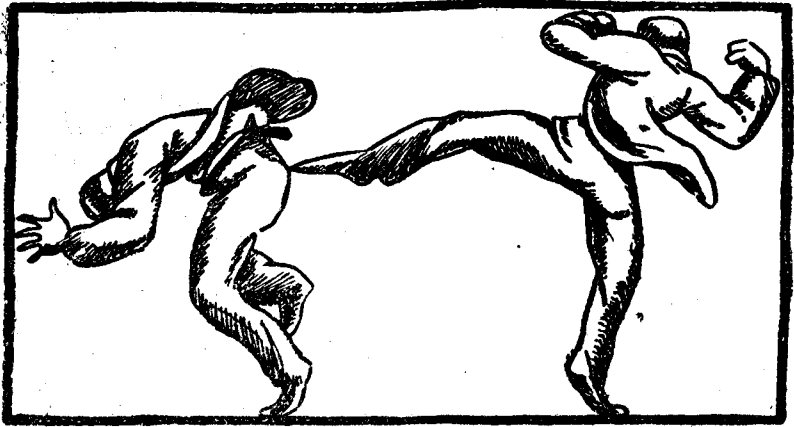
Aici, ca niște mici insecte, stau înțepați în câte-un ac
 Toți caraghioșii României din Bădăcini până'n Chelmac!
 Ne-am dus pe urma lui Ghiulucă prin toate colțurile țării
 Și l'am surprins dansând cu grații gentile valsul pertractării;
 Am petrecut până la ziuă cu popa Man la „Majestic“
 Și l'am păstrat viitorimei jucând, pe masă, din buric...
 V'am oferit de-alungul vremii, trăgând de nevăzute ațe,
 În fiecare săptămână, un mic spectacol de paiate;
 Iar când credeam, cu repertoriul, că suntem iarăș de aman,
 Sosea din Moți, cu pas de dăctil, fermecătorul Sever Dan!

Dar azi, când saltimbanci ridicoli se joacă de-a democrația,
 Și când s'a instalat la cârmă, poruncitoare, negliobia;
 Când râmătorii lăsați slobozi răstoarnă troaca în altar
 Bațjocorind imagini scumpe cu râțul lacom și murdar;
 Când urma vechilor hotare și rana lanțurilor grele
 Incep din nou să sângereze pe bietul trup al țării mele;
 Când haimanalele puterii se strâng în haite voinicești
 Și-ți crapă capu'n două dacă faci imprudența să gândești, —
 Am înțeles, că vechia farsă s'a transformat în tragedie,
 Și par'că n'avem chef să râdem de'ndoliata Românie...
 Las hazul pentru altădată și gluma pentru mai târziu:
 Azi pana mea cea jucăușe s'a preschimbat în bisturiu!

ION SUPĂRATU

— Fost colecționar pe stihuri vesele —

ÎNSEMNĂRI

— Numărul viitor al revistei „Țara Noastră“ se va pune în vânzare Sâmbătă 4 Ianuarie 1930.

Argumentul roșu. — Când guvernul actual, crezând că a descoperit mijlocul cel mai ingenios de a se înfișa la putere pentru o lungă durată de timp, s'a pornit să recruteze cohorte de *voinici* cu ajutorul prefectilor de județe, noi am avut grije să arătăm, în toată goliiciunea ei respingătoare, primejdia unei asemenea metode.

Vă aduceți aminte, acelaș spectacol s'a repetat vreme de jumătate de an în diferite puncte ale Ardealului. Toți agenții electorali ai partidului dela cârmă, drojdia fără ocupație a periferiei rurale, cei de pe urmă mercenari ai demagogiei sufragiului universal, batjocorind simbolul sacru al tricolorului l'au așezat în vârful unui ciomag, — adevărată emblemă a confreriei, — și au depus jurământ în fața domnilor miniștri, că-și vor vărsa ultima picătură de sânge (și de rachiu) pentru menținerea la

guvern a dlui Voicu Nișescu, vătaful lor suprem. Câteva exerciții de educație fizică au fost încercate de atunci, ori de câte ori partidele din opoziție au convocat vreo întrunire publică pentru lămurirea cetățenilor. La București, unde congresul partidului poporului din Octombrie a concentrat peste patruzeci de mii de oameni, agresiunea n'a fost posibilă. Numai la câteva cotituri de șosea, pela marginea județului Ilfov, bătăușii intelectualului Ioanișescu (D. R.) au încercat au atac împotriva cătorva autoboze, în cari se găseau, din întâmplare, fruntașii satului fruntaș Rășinari, locul de naștere al directorului acestei reviste. Dar la adunarea liberală mai recentă dela Cluj am văzut cu ochii noștri cum o ceată de haimanale național-țărăniște, protejate cu delicată grijă de cordoane polițienești, au bombardat cu pietre și cu ouă clocite pe țărani, cari, uzând de un drept al lor incontestabil, veneau să asculte pe d. Bébé Brătianu vorbind în numele județului Someș.

Asemenea provocări nu puteau să rămână fără răspuns. La cel dintâi prilej bine-venit s'au luat măsuri represive împotriva agresorilor, cari, adăpându-și curajul la sursa diferitelor capitole bugetare, asigură de la început de o complectă impunibilitate, încercau să combată prin teroare organizată, principiul alimterii democratic, al libertății de întrunire. Ciocnirea cea mai serioasă a avut loc deunăzi la Alba-Iulia, unde, atacul voinicilor guvernamentali repetându-se, garda personală a dlui N. D. Chirculescu a ripostat cu vârf și îndesat, curățind terenul după o viguroasă contraofensivă. S'au tras câteva focuri de revolver, au fost mai multe maxilare găurite, a curs o oarecare cantitate de sânge, fiind necesară, la urmă, intervenția armatei pentru salvarea cetelor dlui Iuliu Maniu...

O mică probă de război civil, după buna pildă a cetățenilor din Mexic, unde fiecare alegător trage cu arma și fiecare vot se depune în urnă acompaniat de un concert improvisat de mitralieră!

Ceace am prevăzut se realizează, deci, cu prisosință. Metoda violentă a partidului național-țărănist începe să-și dea roade. I se răspunde cu aceleași arme. A cui e vina? Nu știe d. Iuliu Maniu, că cine seamănă vânt culege de obicei furtună? Sau, poate, nu pricepe metafora?

O lichidare. — Intr'un moment de laudabilă luciditate politică, d. N. Iorga a hotărât să-și dizolve partidul (cine știe, cum se numește partidul dlui N. Iorga?). Fostul președinte al Camerei de Ioamna târzie a anului 1919, convins de puțină însemnătate calitativă a partizanilor săi actuali, și fără nicio nădejde privitoare la o ameliorare din punct de vedere cantitativ, dorește să rămână în viitor un om absolut liber, gata să se pună la dispoziția țării cu unica sa personalitate pentru orice misiune împăciuitoare, lipsindu-se pe viitor de aportul electoral al d-lui Munteanu-Râmnic și de însușirile intelectuale ale d-lui C. Cihodariu. (Aceștia sunt partidul dlui N. Iorga.)

După această operație de lichidare, care nu i-a răpit prea mult din timpul dedicat studiilor sale istorice, d. N. Iorga a plecat în America, unde va aștepta pe exploratorii români, porniți să-l descopere. S'ar părea, chiar, că s'au și pus la cale unele pregătiri în această direcție, căci într'o recentă ședință a Camerei, trădându-și îngrijorările sale cu privire la succesiunea guvernului actual, gentilul d. Iuliu Maniu l-a desemnat pe d. N. Iorga ca moștenitor prezumtiv al său.

Cum ar putea să facă față d. N. Iorga unei asemenea însărcinări, acum când nu mai are nici măcar o umbră de partid, — nu ni se spune. Fecundul polihistor, ca să ne scoată din nedumerire, ne-a invocat pilda d-lui Aristide Briand, care se găsește de un șir de ani în serviciul Franței, și care a fost de treisprezece ori șef al guvernului fără să aibă la spate o forță politică organizată. Noi nu credem, că exemplul e fericit ales. Configurația peștirii a Parlamentului francez, cu jocul mereu nestabil al diferitelor grupări, a căror sudură pentru a alcătui o majoritate nu-i niciodată prea rezistentă, îngăduie cu predilecție ascensiunea oamenilor politici izolați. Bunii republicani preferă oricând, ca primul-ministru să fie prizonierul Camerei, decât stăpânul ei. Se potrivește această situație cu aceea din România zilelor noastre, unde fiecare reprezentant al națiunii și-a lăsat demisia în alb la clubul național-țărănist?

Grozav ne temem, că d. N. Iorga va regreta curând gestul său de acum, și va încerca să-și adune din nou mica sa oaste risipită. Vom putea zice atunci despre partidul d-lui N. Iorga (tot nu ne amintim cum se numește): — „Era pe când nu s'a zărit, azi îl vedem și nu e!”

Democrația și nevoile școlii. — Congresul corpului didactic s'a desfășurat la București într'o atmosferă încărcată, cu discursuri violente, cu propuneri de grevă și cu moțiuni amenințătoare. Cărmuitorii de astăzi ai României-întregite, scoși la su-

prafajă de naivitatea unui corp electoral lipsit de experiență, și, pe alocuri, cam analfabet, au manifestat un adânc dispreț pentru slujitorii școlii, față de cari au afișat o lipsă de bunăvoință, am putea să zicem programatică. În măsura în care se răspândesc tot mai mult binefacerile abecedarului și prinde rădăcini facultatea de a judeca cu mintea proprie, amăgirea mulțimei devine mai problematică și demagogia rămâne fără clientelă. Nu-i nicio mirare, deci, că d. Virgil Madgearu, noul dictator financiar al țării noastre, punând în funcțiune resorturile temperamentului său de iacobin, adversar al valorilor intelectuale, a răspuns delegației de profesori veniți să-i solicite bunăvoința: — „Un milion dacă-l găsec unde, nu-l dau pentru învățământ!“ Se teme norocosul tribun al democrației să nu-și compromită viitorul politic...

Dar ce pretind, în definitiv, slujitorii școlii? Nimic mai mult decât respectarea legii de armonizare a salariilor, votată pe vremea guvernului prezidat de d. general Averescu, și care, pur și simplu, în anii 1928 și 1929 n'a mai fost aplicată. Membrii corpului didactic au rămas cu alte cuvinte, în decursul ultimilor doi ani, în afară de lege, iar acum cer reîntracarea în legalitate. Lăsându-i și mai departe la ușe, în adăstare, d. Virgil Madgearu le servește un singur argument pentru a-i potoli. Le strigă din adâncul măruntaicelor Tezaurului politic: — „N'am!“... N'are, într'adevăr, fiindcă numai pentru plata pensiilor foștilor funcționari ai Ungariei, d. Romulus Boilă are nevoie urgentă de peste 400 milioane lei. De unde să se mai găsească bani și pentru dascăli?

Nu mai trebuie să adăugăm, că slujitorii școlii se bucură de toată simpatia noastră, pe care, la timpul său, le-am dovedit-o cu fapte. Nici ei nu revendică în momentul de față altceva decât ceea ce partidul poporului le-a acordat, când a fost la cârmă țării. De aceea ne-am mirat puțin, văzând că în recentul congres dela București,

unde s'a revărsat atât exces de oratorie incendiară, nu s'a rostit nicio vorbă de mulțumire față de singurul guvern, care a înțeles să vină în ajutorul năpăstuitorilor de astăzi. Fiecare categorie de profesioniști își câștigă un nou drept la ocrotirea revendicărilor ei în măsura în care dovedește că știe să-și amintească de sprijinul pe care l-a primit în trecut. Memoria recunoștinței ni se pare indispensabilă în această materie. Rezultatele ei sunt cu siguranță mai rodnice, chiar decât ale grevei, pe care au propus-o în congres câțiva educatori ai ființelor noastre.

Profesorii s'au dovedit, cu alte cuvinte, dacă nu chiar ingrați, puțin cam uituci. Aceasta nu însemnează, însă, că n'ar fi foarte dreaptă cauza lor, și că noi am ezita s'o susținem...

Foștii funcționari maghiari. — Opinia publică românească a fost surprinsă într'un chip penibil de chestiunea pensionării foștilor funcționari ai Ungariei, cari, după prăbușirea stăpânirii maghiare în Ardeal, au refuzat categoric și în repetate rânduri, să intre în serviciul statului român. S'a făcut multă vâlvă în jurul acestui gest de suspectă dărnicie al guvernului actual, mai ales, că anumite anunțuri publicate la gazetă de d. Romulus Boilă, nepot de prim-ministru, autor al legii cu pricina și avocat de meserie, a trezit în mintea multora justificate nedumeriri. Acestaș personaj influent, care a intervenit în favoarea noilor candidați la fondurile bugetare, colectează și petițiile lor încrezătoare...

Substratul juridic al problemei a fost clarificat de lămuririle sobre și precise publicate de d. C. Bucșan în ziarul *Indreptarea*, cari au pus lucrurile la punct fără posibilități de replică. În 1918, când s'a hotărât unirea la Alba-Iulia, serviciile publice erau ocupate încă de funcționari numiți de guvernul dela Budapesta. Aceștia au fost invitați, — cu un termen destul de lung, — să depună jurământul de credință către noul

stat. Unii au răspuns la acest apel și au rămas la postul lor. Cei mai mulți au refuzat. Aceștia au fost înlocuiți. Advocajii de astăzi ai cauzei lor susțin, că refuzul jurământului era îndreptățit, de vreme ce atunci tratatul de pacc dela Trianon nu era semnat încă. Argumentarea aceasta trece cu vederea peste un fapt categoric. Printr'un jurnal al Consiliului de miniștri apărut în „Monitorul Oficial“ la 28 Iunie 1920, adică imediat după semnarea tratatului dela Trianon, s'a mai acordat foștilor funcționari ai Ungarici un nou termen de șase luni pentru a depune jurământul. Nici nu mai încapc indoială, că cei cari au refuzat și de astădată să-și reia posturile s'au demis singuri, rămânând ca revendicările lor în ceea ce privește anii serviți în trecut să și le valorifice față de Casa de pensii a statului maghiar, unde s'au capitalizat reșnerile făcute asupra salariilor lor.

Iată situația reală, în lumina celei mai clare expuneri. Guvernul național-tărănist s'a grăbit, însă, să ia asupra sa o sarcină de câteva sute de milioane, fără să fi fost conștrâns la aceasta de vreo necesitate politică sau de vreo întemeiată obligație morală.

Afacerea n'ar fi stârnit, totuș, atâta reprobare, — căci românul s'a obișnuit repede să fie generos cu minoritățile, — dacă nu s'ar fi produs într'un moment atât de nepotrivit, când zeci de mii de slujbași români sunt lăsați pe drumuri în toial iernei, când se reduc în mod imprudent cheltuielile pentru înzestrarea armatei, și când, sub pretextul economiilor necesare, se primejduiește existența atâtor așezăminte de o însemnătate vitală pentru viitorul țării.

Diplomație democrată. — Ziarele guvernamentale au adus știrea de necrezut a unei convorbiri între d. Iuliu Maniu, ca prim-ministru al României, și d. R. Puaux, plenipotențiarul Franței la București. Multă vreme ne-am silit să ne închipuim, cum a fost posibilă această întrevedere, în cursul căreia s'au desbătut, desigur, foarte însem-

nate chestiuni diplomatice privitoare la legăturile dintre cele două țări? Știm foarte bine, că d. Iuliu Maniu, distinsul fost avocat al consistorului dela Blaj, deși poartă în numele său de botez reminiscențe romane, nu vorbește decât o singură limbă europeană: limba maghiară. Englezește n'a învățat, franțuzește n'a vorbit niciodată, iar cu nemțasca a rămas cam la mijlocul drumului. Cum s'o fi înțeles, prin urmare, cu d. R. Puaux? O rupe distinsul reprezentant al Republicei pe românește, sau, dintr'un exces de amabilitate, s'a apucat să ia lecții de ungurește, ca să poată vorbi între patru ochi, fără martori, cu președintele Consiliului din România?

Un amic binevoitor, ceva mai inițiat decât noi în culisele guvernării național-tărăniste, ne-a scos din încurcătură, lămurindu-ne, că d. Iuliu Maniu nu primește niciodată pe vreunul dintre membrii corpului diplomatic, fără să fie asistat de d. I. Lugojanu, care (așa ne informează amicul) a învățat carte la Paris. Mai vorzută în această privință decât patronul său politic, d. I. Lugojanu face pe tâlmașciul, având toată încrederea ambelor părți, că nu se va deda la farse de prost gust, traducând de-a'ndoaselea frazele ce i se încredințează spre a fi comunicate în versiuni diferite. Când d. I. Lugojanu lipsește din Capitală, locul său îl ține portarul hotelului „Athénée Palace“, care cunoaște limba lui Talleyrand aproape tot atât de bine ca și d. subsecretar de stat dela prezidenția Consiliului.

Nu mai avem nevoie să adăugăm, că în felul acesta secretele diplomatice ale României sunt încredințate celor mai discrete urechi. E încă unul din avantajele guvernării democratice, într'o țară unde nu-i nevoie să știi prea multă carte ca să ajungi în vârful piramidei politice...

Primejdia răspântiilor. — Indoiala e o stare sufletească chinuitoare... Gândiți-vă la imaginea omului care se oprește la răspântie, neștiind încotro s'apuce. Primejdia răspântiilor e mare.